

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΙΚΑΙΟΥ»
ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ**

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ:

«ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ»

**ΘΕΜΑ: «ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ»**

**Καθηγητές: Αντώνιος Χάνος
Αναστάσιος Μαρίνος
Βασίλειος Αραβαντινός**

Συγγραφή Εργασίας : ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α' ΜΕΡΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
Α' ΜΕΡΟΣ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	4
1.1. Η κοινωνία της πληροφορίας	4
1.2. Η λειτουργία του Διαδικτύου	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ...	8
2.1. Ηλεκτρονικό – Διαδικτυακό έγκλημα	8
2.1.1. <i>Εννοιολογική προσέγγιση του ηλεκτρονικού-διαδικτυακού εγκλήματος</i>	8
2.1.2. <i>Χαρακτηριστικά της ηλεκτρονικής εγκληματικότητας</i>	10
2.2. Διακρίσεις ηλεκτρονικού εγκλήματος	12
2.2.1. <i>Εγκλήματα τελούμενα τόσο σε κοινό όσο και σε ηλεκτρονικό περιβάλλον</i>	12
2.2.2. <i>Εγκλήματα τελούμενα μόνο σε ηλεκτρονικό περιβάλλον</i>	14
2.2.3. <i>«Γυήσια» διαδικτυακά εγκλήματα (ή «εγκλήματα κυβερνοχώρου»)</i>	15
.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ – ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	17
3.1. Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης	17
3.2. Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο (Convention on Cyber-crime)	18
3.2.1. <i>Ο σκοπός της Σύμβασης</i>	18
3.2.2. <i>Το περιεχόμενο της Σύμβασης</i>	19
3.2.3. <i>Συμπερασματικές παρατηρήσεις</i>	22
Β' ΜΕΡΟΣ	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	24
Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ - Ν. 2472/1997	24
4.1. Το νομοθετικό πλαίσιο	24
4.2. Πεδίο εφαρμογής	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ	29
5.1. Προϋποθέσεις νόμιμης επεξεργασίας των απλών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	29
5.2. Νόμιμη τήρηση αρχείου απλών δεδομένων	32
5.3. Η νόμιμη επεξεργασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων	33
5.4. Διασύνδεση αρχείων	36
5.5. Διασυννοριακή ροή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ	41
ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	41
6.1. Δικαίωμα ενημέρωσης	41
6.2. Δικαίωμα πρόσβασης	43
6.3. Δικαίωμα αντίρρησης	45

6.4. Δικαίωμα προσωρινής δικαστικής προστασίας	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ.....	48
ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε.	48
7.1. Προσωπικά δεδομένα και διαδίκτυο.....	49
ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	51
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - Α' ΜΕΡΟΥΣ	53
ΣΧΕΤΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	54
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - Β' ΜΕΡΟΥΣ	55

Α' ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1.1. Η κοινωνία της πληροφορίας

Ο άνθρωπος μετά τη βιομηχανική επανάσταση του 19^{ου} αιώνα, η οποία οδήγησε σε αντικατάσταση μεγάλου μέρους του ανθρώπινου δυναμικού από τις μηχανές βρίσκεται πλέον στο κατώφλι μιας δεύτερης – όπως λέγεται – βιομηχανικής επανάστασης, κατά την οποία σημαντικό τμήμα της ανθρώπινης νόησης και γνώσης μετατοπίζεται στις μηχανές¹.

Πρωταγωνιστικό ρόλο σ' αυτή την εξέλιξη διαδραμάτισε η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή που επακόλουθα οδήγησε στην εμφάνιση του φαινομένου της συνεχούς διαδικτύωσης πολλών υπολογιστών και τη δημιουργία του λεγόμενου κυβερνοχώρου (cyberspace) ή διαδικτύου (internet). Ο όρος "internet" αποτελεί σύντμηση των λέξεων International networks που σημαίνει παγκόσμιο δίκτυο υπολογιστών.

Η «κοινωνία της πληροφορίας» δεν αποτελεί μια εικονική πραγματικότητα, αλλά αντίθετα μπορεί να υποστηρίξει κανείς βάσιμα πως είναι μορφή του σύγχρονου πολιτισμού. Σε μια εποχή με χαρακτηριστικό την ευρεία τεχνολογική ανάπτυξη που επηρεάζει όλους τους τομείς της οργάνωσης και λειτουργίας της κοινωνίας και την αντικατάσταση της παραδοσιακής τεχνολογίας με τη διαρκή ψηφιοποίηση των μέσων και την απεριόριστη δυνατότητα επεξεργασίας των στοιχείων κάθε ανθρώπινης δραστηριότητας, η πληροφορία κατέστη κοινός τόπος μεγάλης μερίδας του ανθρώπινου πληθυσμού. Τούτο, όσους κινδύνους και αν αναμφίβολα ενέχει, πρέπει να γίνεται δεκτό ότι αποτελεί μια μεγαλειώδη κατάκτηση του σύγχρονου πολιτισμού.

Άλλωστε όλα τα παραπάνω έχουν συνειδητοποιηθεί από το νομικό κόσμο και είναι ήδη καταγεγραμμένα σε διεθνή κείμενα, όπως στην ΕΣΔΑ (άρθρο 10 παρ. 1), αλλά και σε εθνικά, όπως στο ελληνικό σύνταγμα (άρθρο 5^A), όπου κατοχυρώνεται η ελευθερία της πληροφορίας, που περιλαμβάνει τόσο την ελευθερία του πληροφωρείν όσο και την ελευθερία του πληροφωρείσθαι². Η ελευθερία αυτή δίχως αμφιβολία στη σημερινή εποχή ισχύει και για τις πληροφορίες που διακινούνται στους διαδικτυακούς τόπους.

¹ Αργυρόπουλος Α., «Ηλεκτρονική εγκληματικότητα», σελ. 19

² Καράκωστας Ι., «Δίκαιο και internet», σελ. 41 κε

Αναφορικά δε με την ελευθερία του πληροφωρείσθαι το εννοιολογικό της περιεχόμενο δεν περιλαμβάνει μόνο την αξίωση πρόσβασης σε όλες τις πηγές πληροφοριών, αλλά την ελεύθερη και απρόσκοπτη πρόσβαση στις γενικά προσιτές πηγές, χωρίς να αντίκειται στην ελευθερία τούτη η απαίτηση από τους παροχείς πρόσβασης ύπαρξης ειδικής άδειας σε ορισμένους διαδικτυακούς τόπους, προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια και η ευπρέπεια των επικοινωνιών. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι με την αλματώδη ανάπτυξη της πληροφορικής και την προβολή στο χώρο του δικαίου του εννόμου αγαθού της πληροφορίας αναδείχθηκε παράλληλα και το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των πληροφοριών, δηλαδή το δικαίωμα να αποφασίζει κάποιος ελεύθερα σχετικά με την αποκάλυψη και τη χρήση των προσωπικών του στοιχείων. Εξάλλου στο πλαίσιο αυτής της πληροφορικής εξέλιξης πρέπει να γίνεται δεκτό ότι ο αυτοκαθορισμός και η αυτονομία του ατόμου προϋποθέτουν την ελευθερία του να αποφασίζει για το τι θα πράξει και τι θα παραλείψει σε συνδυασμό με την πραγματική δυνατότητα να ενεργεί σύμφωνα με την απόφασή του αυτή.³

Ωστόσο, τα νέα δεδομένα που δημιουργήσε η ραγδαία ανάπτυξη της επιστήμης της πληροφορικής και της κυριαρχίας της πληροφορικής τεχνολογίας οδήγησαν στην εμφάνιση νέων μορφών εγκληματικής συμπεριφοράς, οι οποίες μάλιστα ευνοούνται από το έλλειμμα του υπάρχοντος νομικού και πραγματικού καθεστώτος που διέπει το διαδίκτυο. Με προσανατολισμό την επίλυση των ποικίλων θεμάτων που έχουν ανακύψει από τις εξελίξεις αυτές και που άπτονται προβληματισμών θετού ή εφαρμοστέου δικαίου κινήθηκε τόσο η αμερικανική επιστημονική κοινότητα όσο και η ευρωπαϊκή. Όμως γίνεται άμεσα αντιληπτό ότι λόγω της ιδιαίτερης φύσης του διαδικτύου, το οποίο καταργεί κάθε έννοια συνόρων, τα νομικά ζητήματα που ανακύπτουν από τη χρήση του διαδικτύου χρήζουν καθολικής αντιμετώπισης από τη διεθνή κοινότητα και δεν ακούουν πλέον οι μεμονωμένες λύσεις.

1.2. Η λειτουργία του Διαδικτύου

Το διαδίκτυο⁴ είναι παγκοσμίως το μεγαλύτερο σύστημα υπολογιστών, το οποίο λόγω της ανοικτής δομής και της απεριόριστης εξάπλωσής του συνδέει εκατοντάδες εκατομμύρια χρήστες σε όλο τον κόσμο. Βασικό χαρακτηριστικό του είναι το

³ Γέροντα Α., «Πληροφορική και δικαιο», σελ. 48

⁴ Ονομάζεται εκτός από internet και net (δίκτυο) ή information superhighway (λεωφόρος των πληροφοριών) ή cyberspace (κυβερνοχώρος).

γεγονός ότι δεν υπάρχει ένα συντονιστικό κέντρο⁵ και τούτο σημαίνει ότι σε περίπτωση που καταστραφεί κάποιο τμήμα του, τότε οι πληροφορίες ακολουθούν άλλη δίοδο που παρακάμπτει το κατεστραμμένο τμήμα, ώστε να επιτυγχάνεται η συνεχής ροή δεδομένων εντός του συστήματος, δίνοντας έτσι την εντύπωση ενός ενιαίου πλέγματος.

Ειδικότερα, όλοι οι συνδεδεμένοι με το διαδίκτυο ηλεκτρονικοί υπολογιστές συνεργάζονται για να μεταφέρουν πληροφορίες προς διάφορες κατευθύνσεις σε όλο τον κόσμο. Με την αποστολή μιας τέτοιας ηλεκτρονικής πληροφορίας αυτή χωρίζεται από το TCP (Transmission Control Protocol) και το IP (Internet Protocol)⁶ σε μικρότερα κομμάτια που ονομάζονται πακέτα (packets) και το καθένα αποκτά τη δική του ταυτότητα το κάθε μικρότερο κομμάτι της πληροφορίας (πακέτο) ακολουθεί διαφορετικό δρόμο, για να φτάσει στον προορισμό του. Όταν η ηλεκτρονική πληροφορία φτάσει στον προορισμό της, τότε όλα τα διασπασμένα κομμάτια (πακέτα) της πληροφορίας ενώνονται ξανά και υπεύθυνο για την ασφαλή και ορθή επανένωση αυτή είναι το TCP (Transmission Control Protocol) και το IP (Internet Protocol). Την κυκλοφορία μέσω του διαδικτύου διευθύνει ένας ειδικός υπολογιστής που ονομάζεται Router. Ένα πακέτο μπορεί να περάσει από πολλούς Routers ως τον προορισμό του.

Για να αποκτήσει κάποιος πρόσβαση στο διαδίκτυο, ώστε να γίνει δέκτης του πλήθους των υπηρεσιών που προσφέρει, πρέπει να επιλέξει έναν από του εξής τρόπους σύνδεσης με το διαδίκτυο:

1. Διαρκής σύνδεση με το διαδίκτυο υφίσταται όταν ο ηλεκτρονικός υπολογιστής είναι μόνιμα και άμεσα συνδεδεμένος με ένα δίκτυο, το οποίο είναι ακολούθως συνδεδεμένο με το διαδίκτυο. Μ' αυτόν τρόπο ο χρήστης έχει στη διάθεσή του διαρκώς όλες τις υπηρεσίες που προσφέρει το διαδίκτυο. Όμως λόγω του αυξημένου κόστους αυτού του τρόπου σύνδεσης αυτός είναι απαγορευτικός για τους απλούς χρήστες και προτιμάται από μεγάλες επιχειρήσεις και ιδρύματα.

2. Προσωρινή άμεση σύνδεση με το διαδίκτυο επιτυγχάνεται με τη χρήση ενός υπολογιστή, μιας συσκευής modem⁷ και μιας τηλεφωνικής γραμμής και μέσω κλήσεως ενός συνδέσμου εισόδου

⁵ Κιούπης Δ., «Ποινικό Δίκαιο και Internet», σελ. 22 και Καράκωστας Ι., «Δίκαιο και internet», σελ. 3

⁶ Υπενθυμίζεται ότι το TCP (Πρωτόκολλο ελέγχου μεταβίβασης) και το IP (Πρωτόκολλο του διαδικτύου) είναι η κοινή γλώσσα των συνδεδεμένων με το διαδίκτυο υπολογιστών.

⁷ Δηλαδή ενός κωδικοποιητή που μετατρέπει τις πληροφορίες ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή σε τέτοια μορφή που μπορεί να μεταδοθεί μέσω τηλεφωνικών γραμμών και αντίστροφα.

που οδηγεί ευθέως στο διαδίκτυο. Κλασσικό παράδειγμα αυτού του είδους σύνδεσης είναι οι πανεπιστημιακοί σύνδεσμοι. Έτσι κάποιος φοιτητής καλώντας τον αριθμό τηλεφώνου του συνδέσμου εισόδου του πανεπιστημίου από τον προσωπικό του υπολογιστή και δίδοντας το όνομα συμμετοχής του και τον προσωπικό κωδικό εισόδου του στο δίκτυο συνδέεται άμεσα με το διαδίκτυο.

Ο συνηθέστερος τρόπος σύνδεσης με το διαδίκτυο είναι η *προσωρινή έμμεση σύνδεση*, που προϋποθέτει έναν υπολογιστή, μια συσκευή modem, μια τηλεφωνική γραμμή και την πληρωμή συνδρομής σε ένα φορέα παροχής πρόσβασης (Internet Service Provider)⁸. Πρακτικά, ο χρήστης καλεί τον αριθμό του παροχέα και μόλις επιτευχθεί η σύνδεση του είναι επιτρεπτή η «είσοδος» στο διαδίκτυο, όπου μπορεί να κάνει χρήση των διαφόρων λειτουργιών και υπηρεσιών του.

⁸ Οι φορείς παροχής πρόσβασης διακρίνονται σε : α) παροχείς πρόσβασης, που ανοίγουν στους πελάτες δίοδο στο διαδίκτυο μέσω δικής τους πρόσβασης σ' αυτό και β) παροχείς περιεχομένου, που προσφέρουν πρόσβαση στο διαδίκτυο και παράλληλα δυνατότητα πρόσβασης σε δικό τους περιεχόμενο και άλλες πρόσθετες υπηρεσίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

2.1. Ηλεκτρονικό – Διαδικτυακό έγκλημα

2.1.1. Εννοιολογική προσέγγιση του ηλεκτρονικού-διαδικτυακού εγκλήματος⁹

Ήδη από τη δεκαετία του 1970 παρουσιάστηκε η εγκληματικότητα μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών ως φαινόμενο που άπτεται του ποινικού ενδιαφέροντος, γεγονός που οδήγησε σταδιακά πολλές έννομες τάξεις στη λήψη ειδικών ποινικών νομοθετικών μέτρων. Τα τελευταία χρόνια όμως έκαναν την εμφάνισή τους και περιπτώσεις κατάχρησης του κυβερνοχώρου, που δεν παρουσιάζουν πάντα τα χαρακτηριστικά της εγκληματικότητας μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Έτσι, είναι πλέον αναγκαίο να γίνεται διάκριση μεταξύ του λεγόμενου ηλεκτρονικού εγκλήματος και του διαδικτυακού (cyber crime)¹⁰, το οποίο παρουσιάζει ποιοτικά σημαντικές διαφοροποιήσεις από τον πρώτο λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του διαδικτύου, που συνοψίζονται στη δυνατότητα ανταλλαγής δεδομένων και προγραμμάτων μεταξύ όλων των συνδεδεμένων υπολογιστών.

Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί η δυσκολία διατύπωσης ενός ενιαίου ορισμού που να περιλαμβάνει όλες τις εκφάνσεις του διαδικτυακού εγκλήματος, κάτι που παρατηρείται και αναφορικά με τον εννοιολογικό προσδιορισμό εν γένει της ηλεκτρονικής εγκληματικότητας. Τούτο συμβαίνει, διότι οι παραβάσεις στο διαδίκτυο παρουσιάζουν ποικιλομορφία ως προς τις μορφές εκδήλωσής τους και κατατείνουν στην προσβολή διάφορων κάθε φορά εννόμων αγαθών.

Πάντως η άποψη ότι το διαδικτυακό έγκλημα αποτελεί τον

⁹ Οι ξενόγλωσσοι όροι που απαντώνται σε αγγλικά και ελληνικά κείμενα για το διαδικτυακό έγκλημα είναι: cyber crime, internet crime, crime in cyberspace, on line crime και για το ηλεκτρονικό έγκλημα: computer crime, communication crime, digital crime, electronic crime, computer related crime.

¹⁰ Η έγκλημα του κυβερνοχώρου, όπως το αναφέρει ο Ι. Αγγελής στο «Διαδίκτυο και ποινικό δίκαιο», ΠοινΧρ Ν/2000, σελ. 675 κε

ίδιο τύπο εγκλήματος με το κοινό και το μόνο στοιχείο που το διαφοροποιεί από το κοινό έγκλημα είναι ότι διαπράττεται σε διαφορετικό περιβάλλον, αυτό του διαδικτύου, μάλλον δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Και τούτο, διότι υπάρχουν μεν εγκλήματα που διαπράττονται τόσο σε κοινό όσο και σε ηλεκτρονικό και διαδικτυακό περιβάλλον, ωστόσο υπάρχουν και εγκλήματα που αποκλειστικά τελούνται στο περιβάλλον του κυβερνοχώρου.¹¹

Κατά συνέπεια ένα πρώτο συμπέρασμα αναφορικά με τον εννοιολογικό προσδιορισμό του ηλεκτρονικού και διαδικτυακού εγκλήματος είναι η σαφής διαφοροποίηση των δύο εννοιών τούτων. Το παραπάνω συμπέρασμα δεν παραβλέπει σε καμιά περίπτωση τη σχέση που τις συνδέει, η οποία είναι σχέση γένους προς είδος. Το ηλεκτρονικό έγκλημα είναι έννοια γένους που περιλαμβάνει εννοιολογικά και το διαδικτυακό έγκλημα, χωρίς όμως να ταυτίζεται μ' αυτό. Το διαδικτυακό έγκλημα είναι δηλαδή μια ειδικότερη μορφή του ηλεκτρονικού εγκλήματος.

Η δυσκολία της εννοιολογικής προσέγγισης του ηλεκτρονικού και διαδικτυακού εγκλήματος οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ίσως ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για το ηλεκτρονικό διαδικτυακό έγκλημα – με τον κίνδυνο βέβαια να θεωρηθεί αόριστος – θα ήταν ένας ευρύς, που περιλαμβάνει όλες εκείνες τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται με τη χρήση του διαδικτύου.

Προς την κατεύθυνση αυτή ως ηλεκτρονικό έγκλημα θα μπορούσε να οριστεί εκείνο το έγκλημα που σχετίζεται με την οιαδήποτε μορφή κατάχρησης των δυνατοτήτων των ηλεκτρονικών υπολογιστών, ενώ ως διαδικτυακό εκείνο που σχετίζεται με την οιαδήποτε μορφή κατάχρησης των δυνατοτήτων που προσφέρει το διαδίκτυο.¹² Στην έννοια της κατάχρησης θα πρέπει να περιλαμβάνεται κάθε παράνομη, ανήθικη και χωρίς δικαίωμα συμπεριφορά¹³.

Με έμφαση πρέπει να τονισθεί ότι τα ανωτέρω μόνο ως εννοιολογικές προσεγγίσεις και ως κατευθυντήριες γραμμές πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψη, που σκοπό έχουν να μας εισάγουν στο φαινόμενο της ηλεκτρονικής εγκληματικότητας. Σε καμιά περίπτωση δεν αποτελούν ορισμούς εγκλημάτων, διότι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις οριοθέτησης εγκληματικών συμπεριφορών με την έννοια που το ποινικό δόγμα απαιτεί, αφού δεν περιγράφονται σ' αυτούς τους «ορισμούς» η αντικειμενική και υποκειμενική

¹¹ βλ. Αγγελής Ι., «Διαδίκτυο και ποινικό δίκαιο», ΠοινΧρ Ν/2000, σελ. 676

¹² Βλ. Αγγελής Ι., «Διαδίκτυο και ποινικό δίκαιο», ΠοινΧρ Ν/2000, σελ. 678 και Γιαννόπουλου Θ.

¹³ Βλ. Μυλωνόπουλος Χρ., «Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές και Ποινικό Δίκαιο», σελ. 14

υπόσταση των εγκλημάτων, γεγονός που τους καθιστά εκ προοιμίου αόριστους. Επαφίεται, λοιπόν, η οριστικοποίηση και η πλήρης διασαφήνιση των όρων τούτων στους εθνικούς νομοθέτες και κυρίως η ερμηνεία τους στη νομολογία των δικαστηρίων.

2.1.2. Χαρακτηριστικά της ηλεκτρονικής εγκληματικότητας

Η εγκληματικότητα μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών, όπως έχει ήδη αναφερθεί, κάνει την εμφάνιση της ως ένα νέο ποινικό φαινόμενο στα μέσα της δεκαετίας του '70. Γρήγορα συνειδητοποιείται από τους νομικούς κύκλους ότι οι υπάρχοντες νομικοί κανόνες δεν είναι δυνατό να καλύψουν εννοιολογικά τις νέες αυτές μορφές εγκληματικής συμπεριφοράς, διότι παρουσιάζουν τόσο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν με τους ήδη θεσπισμένους κανόνες δικαίου. Έτσι, εύλογα οι εθνικές, έννομες τάξεις προέβησαν σε τροποποίηση των ποινικών τους διατάξεων προκειμένου να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα.¹⁴

Με την εμφάνιση όμως του φαινομένου της συνεχούς δικτύωσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών τα νομικά ζητήματα έγιναν ακόμη πιο πολύπλοκα και η ανάγκη νομικής αντιμετώπισης των συνεχώς νεοεμφανιζόμενων εγκληματικών συμπεριφορών πιο επιτακτική. Ο εντοπισμός, επομένως, των χαρακτηριστικών της «νέας γενιάς» εγκληματικότητας φωτίζει τη ratio της θέσπισης των νέων κανόνων ποινικού δικαίου αναδεικνύοντας ταυτόχρονα την επικινδυνότητα και τις προεκτάσεις του νέου αυτού ποινικού φαινομένου.

Πρωταρχικό χαρακτηριστικό της εγκληματικότητας στο διαδίκτυο που αναδεικνύει τη διαφορετικότητά της σε σχέση με άλλες μορφές εγκληματικότητας είναι η έλλειψη φυσικής επαφής του δράστη με το αντικείμενο του εγκλήματος και η έλλειψη βίας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι συνέπειες της δε σχετίζονται σε ορισμένες περιπτώσεις με βίαιες συμπεριφορές. Ο δράστης του διαδικτύου δεν εισβάλλει στην κατοικία του θύματος, προκειμένου να αποσπάσει από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή του τελευταίου αποθηκευμένα αρχεία, αλλά αποκτά πρόσβαση στο ηλεκτρονικό

¹⁴ Στην Γερμανία εισήχθησαν οι αντικειμενικές υποστάσεις της απάτης με τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή (263a StGB), της πλαστογραφίας σοβαρών αποδεικτικών δεδομένων (269StGB) της κατασκοπείας με ηλεκτρονικούς υπολογιστές (303bStGB) και έπειτα στην Ελλάδα με το νόμο 1805/1988 εισήχθησαν οι αντικειμενικές υποστάσεις της απάτης με υπολογιστή (386ΑΠΚ), της παραβίασης απορρήτων με ηλεκτρονικό υπολογιστή (370Β ΠΚ), της χωρίς δικαίωμα αντιγραφής ή χρησιμοποίησης προγραμμάτων και της χωρίς δικαίωμα πρόσβασης σε δεδομένα (370Γ ΠΚ), ενώ διευρύνθηκε η έννοια του εγγράφου (13γ ΠΚ).

σύστημα του θύματος «σπάζοντας» τους κωδικούς πρόσβασης. Αντίστοιχα δεν προκαλεί ζημιά σε δεδομένα η στη λειτουργία του υπολογιστή του θύματος με φυσικό τρόπο – π.χ. αφαιρώντας τον σκληρό δίσκο – απλά στέλνει ένα ιό που το ίδιο το θύμα ανυποψίαστο ενεργοποιεί¹⁵.

Ενώ η έλλειψη βίας παραπέμπει σε μορφές ήπιας εγκληματικής συμπεριφοράς, στην περίπτωση του διαδικτυακού εγκλήματος κάθε άλλο περί τούτου πρόκειται. Η ιδιαίτερη επικινδυνότητα αυτής της μορφής εγκληματικότητας έγκειται στο γεγονός ότι τα θύματα δεν μπορούν να αμυνθούν στην κατάφωρη προσβολή των εννόμων αγαθών τους, αφού συχνά ούτε την αντιλαμβάνονται και όταν τα αποτελέσματα είναι αντιληπτά, ο εντοπισμός των δραστών συνήθως είναι εξαιρετικά δυσχερής. Επομένως, ο τρόπος τέλεσης των εγκλημάτων αυτών επιφέρει την ατιμωρησία των δραστών.

Το βασικότερο και μείζονος σημασίας χαρακτηριστικό της εγκληματικής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο είναι η διεθνής φύση της, γεγονός που την καθιστά σπουδαίο κίνδυνο πέρα από τα όρια ενός κράτους για τη διεθνή κοινότητα. Η διευρυνόμενη διασύνδεση των ηλεκτρονικών υπολογιστών καταλύει τα εθνικά σύνορα και οι δράστες διαπράττουν τα εγκλήματά τους χωρίς αυτά να συνδέονται με ένα συγκεκριμένο τόπο. Το ότι το διαδικτυακό έγκλημα ανήκει στην κατηγορία των διεθνών εγκλημάτων αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι τα αποτελέσματα μπορεί να γίνονται ταυτόχρονα αισθητά σε πολλούς τόπους, ενώ λόγω της εκτεταμένης διαδικτύωσης καθίσταται εξαιρετικά δύσκολος ο προσδιορισμός του πραγματικού τόπου τέλεσης του, πόσο μάλλον του ιδίου του δράστη.

Από άποψη θυματολογικών χαρακτηριστικών και σε αντιδιαστολή με την εγκληματικότητα μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών ο δράστης του διαδικτυακού εγκλήματος συνήθως δε στοχεύει σε συγκεκριμένο θύμα¹⁶, δεν έχει δηλαδή προεπιλέξει το θύμα του. Αποτέλεσμα τούτου είναι και ο μεγάλος «σκοτεινός αριθμός» της εγκληματικότητας στο χώρο του διαδικτύου, αφού ελάχιστες περιπτώσεις καταγγέλλονται.¹⁷ Η διερεύνηση και η διαλεύκανση διαδικτυακών εγκλημάτων καθίστανται ακόμη πιο δύσκολες και από το γεγονός των πολλαπλών τόπων τέλεσής τους και από το γεγονός ότι η εξωτερική της εγκληματικής

¹⁵ Κιούρης Δ., «Αλλοίωση ηλεκτρονικών δεδομένων και αθέμιτη πρόσβαση σε ηλεκτρονικά δεδομένα – Κενά και αδυναμίες της ποινικής νομοθεσίας», Υπερ. 2000, σελ. 961.

¹⁶ Βασιλάκη Ε., «Καταχρήσεις των νέων μέσων τηλεπικοινωνίας και θέματα ποινικής καταστολής...», σελ. 28-29.

¹⁷ Αγγελής Ι., «Διαδίκτυο και ποινικό δίκαιο», ΠοινΧρ Ν.2000, σελ. 677.

συμπεριφοράς μπορεί να εντοπίζεται σε χώρα διαφορετική από εκείνη όπου βρίσκονται τα αποδεικτικά στοιχεία.

Ταυτόχρονα λόγω του μικρού αριθμού ποινικών αποφάσεων σε συνδυασμό με τον αυξημένο «σκοτεινό αριθμό» της διαδικτυακής εγκληματικότητας είναι δύσκολο να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για τον τύπο του δράστη που παρανομεί στο διαδίκτυο. Πάντως λόγω της ευρείας διάδοσης της χρήσης του διαδικτύου και της αντίστοιχης διάδοσης της τεχνολογίας η εγκληματικότητα που εκδηλώνεται στο διαδίκτυο πλέον δεν είναι εγκληματικότητα ειδικών, δηλαδή μιας μεμονωμένης κατηγορίας ατόμων με κάποιο ιδιαίτερο διανοητικό υπόβαθρο και με ειδικές τεχνικές γνώσεις. Δεδομένου της εύκολης και ελεύθερης πρόσβασης στο διαδίκτυο - αρκεί μια τηλεφωνική σύνδεση, ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής μεσαίων δυνατοτήτων και σύνδεση στο διαδίκτυο - δράστης μπορεί να είναι οποιοσδήποτε.

Τούτο μπορεί να επιβεβαιωθεί ενδεικτικά στο αδίκημα της δυσφήμισης, η τέλεση του οποίου επιτυγχάνεται μάλλον πιο εύκολα σε διαδικτυακό περιβάλλον, διότι χωρίς την ύπαρξη ιδιαίτερων γνώσεων ηλεκτρονικής και χωρίς τη λήψη ιδιαίτερου ρίσκου δύναται κάποιος να δυσφημεί άλλον τη στιγμή που τα σχετικά συστήματα ασφαλείας αδυνατούν να εξαλείψουν ή έστω να περιορίσουν δραστικά τέτοιου είδους εκδηλώσεις.¹⁸

Σε γενικές γραμμές όσοι παραβατούν στο χώρο του διαδικτύου μπορούν να διακριθούν σε δυο κατηγορίες¹⁹: α) σε όσους παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά ορμώμενοι από την ανάγκη να ικανοποιήσουν την περιέργειά τους η απλά να αποκομίσουν ευχαρίστηση χωρίς να επιδιώκουν κάποιο περιουσιακό όφελος και σ' αυτήν την κατηγορία ανήκουν κυρίως άτομα νεαρής ηλικίας και β) σε όσους παραβατούν με σκοπό το περιουσιακό όφελος.

2.2. Διακρίσεις ηλεκτρονικού εγκλήματος

2.2.1. Εγκλήματα τελούμενα τόσο σε κοινό όσο και σε ηλεκτρονικό περιβάλλον

Είναι σαφές ότι το διαδίκτυο δεν προσφέρεται μόνο για την

¹⁸ Βλ. Αργυρόπουλος Α., «Ηλεκτρονική εγκληματικότητα», σελ. 24-25, ενώ αντίθετα υποστηρίζει ο Ι. Αγγελής, βλ. του ιδίου, «Διαδίκτυο και ποινικό δίκαιο», ΠοινΧρ Ν/2000, σελ. 677

¹⁹ Αγγελής Ι «Διαδίκτυο και ποινικό δίκαιο – Έγκλημα στον κυβερνοχώρο (Cybercrime-Internet Crime)», ΠοινΧρ Ν/2000, σελ. 677-678

τέλεση εγκλημάτων που προϋποθέτουν αποκλειστικά τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, αλλά προσφέρεται και για την τέλεση των κλασικών εγκλημάτων. Μάλιστα θα μπορούσε κάποιος να πει ότι η εξέλιξη της ηλεκτρονικής τεχνολογίας και η εφαρμογή της στη σημερινή καθημερινότητα διευκόλυνε τη σύγχρονη εγκληματικότητα, διότι οι δράστες προσαρμόζονται στη νέα τεχνολογία και εξελίσσουν τους τρόπους τέλεσης των εγκλημάτων, προσλαμβάνοντας μ' αυτό τον τρόπο η εγκληματικότητα νέες διαστάσεις.

Έτσι, όταν ένα «κοινό» έγκλημα τελείται σε ηλεκτρονικό περιβάλλον, δεν έχουμε ένα πρόσθετο στοιχείο στην αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος, αλλά έναν εναλλακτικό τρόπο τέλεσης του αδικήματος. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή και η σύνδεση με το διαδίκτυο είναι, δηλαδή, το μέσο τέλεσης της εγκληματικής συμπεριφοράς, το *modus operandi*. Οι δράστες διαπράττουν «κοινά» αδικήματα με τη διαφορά ότι ενεργούν στο ιδιόμορφο περιβάλλον του διαδικτύου.

Κλασικά παραδείγματα εγκληματικής συμπεριφοράς που εκδηλώνεται τόσο σε κοινό περιβάλλον όσο και σε ηλεκτρονικό είναι τα αδικήματα της απειλής, της εκβίασης, της εξύβρισης, της απλής ή συκοφαντικής δυσφήμισης με τη χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, της πλαστογραφίας, της απάτης, της παραβίασης της πνευματικής ιδιοκτησίας με την αντιγραφή πνευματικού έργου (π.χ. ενός προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή).

Στις περιπτώσεις των εγκλημάτων αυτών η ήδη θεσπισμένη νομοθεσία κατ' αρχήν φαίνεται να είναι ικανοποιητική ως προς τη διατύπωση της ειδικής υπόστασης τους, αφού περιγράφονται σ' αυτές επαρκώς τα αντικειμενικά και τα υποκειμενικά στοιχεία των ως άνω εγκλημάτων. Επιφυλάξεις όμως διατυπώνονται ως προς την πληρότητα της περιγραφής της ειδικής υπόστασης των μορφών αυτών εγκληματικής συμπεριφοράς και ως προς τον κολασμό των δραστών όπως τούτη προβλέπεται από την ήδη υφιστάμενη νομοθεσία.

Γι' αυτό θα ήταν σκόπιμη η αναγωγή των κοινών εγκλημάτων που τελούνται στο διαδίκτυο σε ξεχωριστή μορφή εγκληματικότητας. Και τούτο λόγω των σημαντικών διαφορών που παρουσιάζει το ηλεκτρονικό περιβάλλον σε σχέση με το «κοινό», οι οποίες συνίστανται τόσο στην ευρύτητα του (απευθύνεται σε απεριόριστο αριθμό ανθρώπων) όσο και στη διεθνή φύση του (πολλαπλοί τόποι τέλεσης), αλλά κυρίως στον τρόπο λειτουργίας των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου (αυτοματοποιημένες λειτουργίες, μεγάλη ταχύτητα διάδοσης δεδομένων, όχι συγκεκριμένοι και προκαθορισμένοι αποδέκτες).

Ειδικότερα, διαφορετικές είναι οι συνέπειες π.χ. που

επέρχονται από τη δημοσίευση ενός συκοφαντικού άρθρου σε μια εφημερίδα που απευθύνεται σε περιορισμένο αριθμό αναγνωστών, οι οποίοι μάλιστα καλούνται να αγοράσουν την συγκεκριμένη έκδοση και διαφορετικές από τη δημοσίευση του ίδιου άρθρου σε ένα διαδικτυακό τόπο, τον οποίο δύναται να επισκεφτεί απεριόριστος αριθμός χρηστών χωρίς κανένα κόστος.

Επομένως ορθά ο νομοθέτης σε ορισμένες περιπτώσεις επιλέγει τη θέσπιση ειδικών κανόνων δικαίου που διασφαλίζουν τόσο την πρόληψη όσο και την καταστολή της παράνομης εκμετάλλευσης της τεχνολογίας της πληροφόρησης, αφού αυτή η μορφή παραβατικότητας παρουσιάζει τόσο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που την καθιστούν μια *sui generis* εγκληματική συμπεριφορά. Προς την κατεύθυνση αυτή κινήθηκε ο Έλληνας νομοθέτης με τη στοιχειοθέτηση του αδικήματος της απάτης με υπολογιστή (άρθρο 386Α ΠΚ).²⁰

2.2.2. Εγκλήματα τελούμενα μόνο σε ηλεκτρονικό περιβάλλον

Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται τα εγκλήματα τα οποία τελούνται αποκλειστικά σε ηλεκτρονικό περιβάλλον εν ευρεία έννοια. Απαιτείται δηλαδή η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή προκειμένου να πληρωθεί η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος. Η σύνδεση του ηλεκτρονικού υπολογιστή με το διαδίκτυο δεν αποτελεί προαπαιτούμενο για την τέλεση τους, σε αντιδιαστολή με την περίπτωση των διαδικτυακών εγκλημάτων, τέλεση των οποίων νοείται μόνο στο ηλεκτρονικό περιβάλλον του διαδικτύου.

Ειδοποιός διαφορά τούτης της κατηγορίας εγκλημάτων με την κατηγορία εκείνων που τελούνται τόσο σε «κοινό» όσο και σε ηλεκτρονικό περιβάλλον είναι ότι στα πρώτα απαραίτητο στοιχείο

²⁰ Η εν λόγω διάταξη, η οποία προστέθηκε στον ελληνικό Ποινικό Κώδικα με το άρθρο 5 του ν. 1805/1988, κάλυψε το κενό της ελληνικής ποινικής νομοθεσίας που είχε ανακύψει στο παρελθόν, όταν την περιουσιακή βλάβη προκαλούσε ευθέως η κατάχρηση ενός συστήματος ηλεκτρονικής επεξεργασίας δεδομένων χωρίς την παραπλάνηση φυσικού προσώπου. Δεδομένου ότι για τη στοιχειοθέτηση απάτης απαιτείται η πρόκληση πλάνης σε φυσικό πρόσωπο («πείθοντας άλλον»), η εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 386 ΠΚ στις περιπτώσεις που σήμερα υπάγονται στο άρθρο 386^Α ΠΚ θα αποτελούσε ανεπίτρεπτη αναλογία. Βλ. Μυλωνόπουλος Χρ., «Ποινικό Δίκαιο-Ειδικό Μέρος», σελ. 548-559 και βλ. Νούσκαλης Γ., «Απάτη με ηλεκτρονικό υπολογιστή (H/Y): Το παρελθόν και το μέλλον του άρθρου 386^Α ΠΚ, ιδίως υπό το πρίσμα των εξελίξεων στο Συμβούλιο της Ευρώπης και στην Ευρωπαϊκή Ένωση», ΠοινΔικ 2/2003, σελ. 178 κε

της αντικειμενικής υπόστασης τους αποτελεί η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, χωρίς την οποία δεν υφίσταται τέλεσή τους, ενώ στα δεύτερα η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή με ή χωρίς σύνδεση με το διαδίκτυο είναι ένα μέσο τέλεσης των εγκλημάτων αυτών.²¹

Ενδεικτικά σ' αυτήν την κατηγορία υπάγονται τα αδικήματα που προβλέπονται στα άρθρα 370B ΠΚ και 370Γ του ελληνικού Ποινικού Δικαίου και σύμφωνα με τα οποία αξιόποινη είναι η αθέμιτη πρόσβαση σε δεδομένα ηλεκτρονικών υπολογιστών.²² Επίσης, εγκλήματα που τελούνται σε ηλεκτρονικό περιβάλλον είναι το έγκλημα της αλλοίωσης ηλεκτρονικών δεδομένων (δηλαδή της διαγραφής, απόκρυψης, ακρήστευσης ή μεταβολής ηλεκτρονικών δεδομένων) του άρθρου 303a του Γερμανικού Ποινικού Κώδικα.²³

Πέρα από τις εθνικές νομοθεσίες στη σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο (Convention on Cyber-crime) προβλέπεται επίσης στο άρθρο 4 του δευτέρου κεφαλαίου η αθέμιτη τροποποίηση δεδομένων, στην οποία θα αναφερθούμε παρακάτω.

2.2.3. «Γνήσια» διαδικτυακά εγκλήματα (ή «εγκλήματα κυβερνοχώρου»)²⁴

Αναφέραμε νωρίτερα πως τα διαδικτυακά εγκλήματα αποτελούν έννοια είδους σε σχέση με τα ηλεκτρονικά εγκλήματα, τα οποία είναι ευρύτερη έννοια και περιλαμβάνουν εννοιολογικά τα πρώτα.

Όταν, λοιπόν, γίνεται λόγος για τα διαδικτυακά εγκλήματα

²¹ Κατά τη γνώμη του Ι. Αγγελή ως εγκλήματα που διαπράττονται σε περιβάλλον ηλεκτρονικών υπολογιστών νοούνται μόνο αυτά που τελούνται χωρίς τη χρήση του διαδικτύου. Βλ. Αγγελής Ι., «Διαδίκτυο και ποινικό δίκαιο – Έγκλημα στον κυβερνοχώρο (Cybercrime-Internet Crime), ΠοινΧρ Ν/2000, σελ. 676-677

²² Η διάταξη του άρθρου 370Γ ΠΚ αποτελεί τη βασική διάταξη, αφού στο άρθρο 370B ΠΚ απαιτούνται ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δεδομένων (κρατικά, επιστημονικά ή επαγγελματικά απόρρητα ή απόρρητα επιχείρησης του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα, καθώς και όσα ο νόμιμος κάτοχός τους από δικαιολογημένο ενδιαφέρον τα διαχειρίζεται ως απόρρητα)

²³ Κιούπη Δ., «Αλλοίωση ηλεκτρονικών δεδομένων και αθέμιτη πρόσβαση σε ηλεκτρονικά δεδομένα. Κενά και αδυναμίες της ποινικής νομοθεσίας», Υπεράσπιση/2000, σελ. 963-964.

²⁴ Η πλειοψηφία των συγγραφέων χρησιμοποιούν τον όρο «εγκλήματα κυβερνοχώρου» σε πιστή μετάφραση του αντίστοιχου αγγλικού όρου «cyber crimes». Ωστόσο, πιο δόκιμος φαίνεται ο όρος «διαδικτυακά εγκλήματα», διότι στην έννοια αυτή περιλαμβάνονται όλες οι εγκληματικές δραστηριότητες που εκδηλώνονται σε σχέση με το διαδίκτυο και όλες τις υπηρεσίες που αυτό προσφέρει (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, περιήγηση στον κυβερνοχώρο, διάυλοι συνομιλιών κλπ).

νοούνται εκείνα που τελούνται σε διαδικτυακό περιβάλλον αποκλειστικά.

Απαιτείται, λοιπόν, για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασής τους η σύνδεση του ηλεκτρονικού υπολογιστή με το διαδίκτυο. Δεν αρκεί για την διάπραξη τους μόνο η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή. Σε περίπτωση δηλαδή που ο υπολογιστής δεν είναι συνδεδεμένος με το διαδίκτυο, αλλά ενεργεί αυτοτελώς, οποιοδήποτε έγκλημα και αν διαπραχθεί, θεωρείται έγκλημα τελούμενο σε ηλεκτρονικό περιβάλλον.

Τέτοιες κατηγορίας αδικήματα αποτελούν ενδεικτικά η μεταβίβαση αποκρυπτογραφημένων κειμένων χωρίς σχετική άδεια, η μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση σε συστήματα πληροφοριών και η μόλυνση συστήματος πληροφοριών με ιούς. Ως γνήσια διαδικτυακά εγκλήματα μπορούν να θεωρηθούν ακόμη και αυτά που θεσπίζονται από τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο (Convention on Cyber-crime) στα άρθρα 2 έως 10, όπως θα δούμε παρακάτω.

Καταληκτικά, αξίζει να αναφερθεί η νέα τάση στην ποινική επιστήμη που έχει ως στόχο να αποφεύγει την αυστηρή διάκριση μεταξύ των εγκλημάτων τελούμενων σε ηλεκτρονικό περιβάλλον και αυτών που τελούνται στο διαδίκτυο και να ενοποιεί αυτές της κατηγορίες σε μια ενιαία των «εγκλημάτων πληροφορικής»²⁵. Εξάλλου η θέσπιση διατάξεων με όσο το δυνατόν ουδέτερους τεχνολογικούς όρους ενδείκνυται στα εγκλήματα αυτά προκειμένου το γλωσσικό κριτήριο να περιλαμβάνει στο εννοιολογικό περιεχόμενο των όρων αυτών κάθε νέα τεχνολογική εξέλιξη και να παραμένουν τα νομοθετικά μέτρα επίκαιρα.

²⁵ Οι αναφορές στα σύγχρονα νομοθετικά κείμενα κάνουν πλέον λόγο για αξιόποινες πράξεις κατά πληροφορικών συστημάτων, τα οποία περιλαμβάνουν τόσο προγράμματα υπολογιστών όσο και δίκτυα επικοινωνιών μεταξύ συνδεδεμένων ηλεκτρονικών υπολογιστών. Βλ. τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο (Convention on Cyber-crime) και βλ. την Πρόταση Απόφασης Πλαισίου του Συμβουλίου, COM (2002) 173 τελικό, για επιθέσεις κατά των συστημάτων πληροφοριών (C203/27.8.2002), Επίκαιρα Νομοθετήματα, ΠοινΔικ 2/2003, σελ. 115 κε

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ – ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

3.1. Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης

Το Συμβούλιο της Ευρώπης δεδομένης της εξέλιξης της πληροφορικής τεχνολογίας και της συνεχούς εξάπλωσης του διαδικτύου, καθώς και της εμφάνισης των νέων εγκληματικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται μ' αυτό, έκανε μια πρώτη ουσιαστική προσέγγιση προς τη νομική αντιμετώπιση του νέου αυτού εγκληματικού φαινομένου σε διεθνή βάση.

Ειδικότερα, προέβη στην έκδοση τριών συστάσεων (recommendations), οι οποίες βεβαίως πρέπει να αναφέρουμε πως δεν έχουν δεσμευτική ισχύ για τα κράτη μέλη και συχνά εκλαμβάνονται απ' αυτά ως ένα πολιτικό ευχολόγιο. Η λειτουργία, εξάλλου, των συστάσεων συνίσταται απλά στην παροχή κατευθυντήριων γραμμών και υποδείξεων προς τα κράτη μέλη προς την υιοθέτηση μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς.

Πρόκειται κατ' αρχήν για τη *Σύσταση* No R (1989) 9 σχετική με το έγκλημα που διαπράττεται με ηλεκτρονικό υπολογιστή (Recommendation No R 9/1989 on Computer-related crime). Έπεται μια σύσταση μεγάλης σπουδαιότητας, διότι καθιερώνονται για πρώτη φορά σε διεθνές νομικό κείμενο γενικές δικονομικές αρχές που πρέπει να ισχύουν κατά την έρευνα των ηλεκτρονικών εγκλημάτων. Πρόκειται για τη *Σύσταση* No R (1995) 13 για τα ποινικά δικονομικά προβλήματα που συνδέονται με την τεχνολογία των πληροφοριών (Recommendation No R 13/1995 Problems of criminal procedural Law connected with information technology). Και ακολούθησε η πιο πρόσφατη *Σύσταση* No R (2001) 8 για την αυτορύθμιση σε θέματα σχετικά με το περιεχόμενο του διαδικτύου²⁶ (Recommendation No R 8/2001 on self-regulation concerning cyber content).

Ωστόσο, η σπουδαιότητα των ως άνω συστάσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης μειώνεται δραστικά και περιορίζεται μόνο σε θεωρητικό επίπεδο λόγω της μη δεσμευτικής τους ισχύος και με τον τρόπο αυτό έρχεται στην επιφάνεια η ανάγκη για την υιοθέτηση πιο αποτελεσματικών μέτρων. Έτσι, το Συμβούλιο κατέληξε τις 23

²⁶ Ως περιεχόμενο (content) του διαδικτύου νοούνται τα δεδομένα – στοιχεία (data) που διακινούνται στο διαδίκτυο.

Νοεμβρίου 2001 σε μια διεθνή σύμβαση για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο, με την οποία τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν τη διεθνή υποχρέωση μετά την επικύρωση της από τις εσωτερικές έννομες τάξεις να συμμορφωθούν με τις διατάξεις της.

3.2. Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο (Convention on Cyber-crime)

3.2.1. Ο σκοπός της Σύμβασης ²⁷

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, εκφράζοντας την ανησυχία του για την ολοένα αυξανόμενη εγκληματικότητα στον κυβερνοχώρο και αναγνωρίζοντας ότι η αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτής της μορφής εγκληματικότητας επιτυγχάνεται μόνο με τη διεθνή συνεργασία στον ποινικό τομέα, κατέληξε την 23^η Νοεμβρίου 2001 σε μια σύμβαση για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο.²⁸

Η σύμβαση, αυτή γνωστή ως Σύμβαση της Βουδαπέστης λόγω του τόπου υπογραφής της, αποσκοπεί στην καθιέρωση χάραξης κοινής αντεγκληματικής πολιτικής. Και τούτο πραγματώνεται με την εναρμόνιση των εσωτερικών ποινικών νομοθεσιών των κρατών-μελών στον τομέα της εγκληματικότητας στον κυβερνοχώρο, με τη θέσπιση εσωτερικών δικονομικών διατάξεων για την έρευνα, τη δίωξη και την εκδίκαση των εγκλημάτων του κυβερνοχώρου, καθώς και τη θέσπιση κανόνων αναφορικά με τη διεθνή συνεργασία.

Επομένως, σκοπός της Σύμβασης είναι η προστασία της διεθνούς κοινότητας αναφορικά με την εγκληματικότητα που εκδηλώνεται στο διαδίκτυο μέσω της θεμελίωσης κοινών ουσιαστικών και

²⁷ Αγγελή Ι., «Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο», ΠοινΔικ 12/2001, σελ. 1218 κε, του ιδίου, «Διαδίκτυο (Internet) και ποινικό δίκαιο – Έγκλημα στον κυβερνοχώρο (Cybercrime-Internet Crime)», ΠοιΧρ Ν/2000, σελ. 680 και βλ. <http://www.lawnet.gr/lawnet/eofn/2/Cybercrime.asp>

²⁸ Τη σύμβαση υπέγραψαν 26 χώρες κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης (Αλβανία, Αρμενία, Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Εσθονία, Φιλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιταλία, Μολδαβία, Ολλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Ουκρανία, Ηνωμένο Βασίλειο) και 4 χώρες-παρατηρητές (Καναδάς, Ιαπωνία, Νότιος Αφρική και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής).

δικονομικών ποινικών αρχών, της θέσπισης της κατάλληλης νομοθεσίας από τα κράτη μέλη, καθώς και μέσω της επίτευξης της ανάλογης δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών.

3.2.2. Το περιεχόμενο της Σύμβασης²⁹

Στο προοίμιο της σύμβασης αναφέρεται η ανάγκη θεοπίσεως νομοθεσίας σχετικής με το έγκλημα στο διαδίκτυο. Το Συμβούλιο της Ευρώπης επισημαίνει ότι επήλθαν θεμελιώδεις αλλαγές στο χώρο των ηλεκτρονικών υπολογιστών, ενώ εκφράζει την ανησυχία του για την εμφάνιση νέων μορφών εγκληματικότητας στο διαδίκτυο και την ολοένα αυξανόμενη παρουσία τέτοιων εγκληματικών δραστηριοτήτων.

Στο **πρώτο κεφάλαιο** δίνονται οι ορισμοί κάποιων εννοιών, όπως η έννοια του ηλεκτρονικού συστήματος (computer system), του ηλεκτρονικού δεδομένου (computer data) η του παροχέα πρόσβασης (service provider). Και τούτο προκειμένου να καθιερωθεί μια κοινά αποδεκτή ορολογία για ορισμένες βασικές τεχνικές και δύσκολα κατανοητές έννοιες και να διασφαλιστεί με τον τρόπο αυτό η ομοιογενής εννοιολογική προσέγγιση των όρων αυτών από τις εθνικές έννομες τάξεις. Στο **πρώτο μέρος του δευτέρου κεφαλαίου** αναφέρονται τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν σε εθνικό επίπεδο. Ειδικότερα σχετικά με το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο τα κράτη μέλη πρέπει να υιοθετήσουν νομοθετικά μέτρα για τα *εγκλήματα κατά της εμπιστευτικότητας (confidentiality) των δεδομένων και των συστημάτων* (νοώντας ως εμπιστευτικότητα των δεδομένων την ιδιότητα εκείνη των δεδομένων να καθίστανται προσπελάσιμα μόνο στους εξουσιοδοτημένους χρήστες του συστήματος), για τα *εγκλήματα της ακεραιότητας (integrity) των δεδομένων και των συστημάτων* (νοώντας ως ακεραιότητα των δεδομένων την ιδιότητα των στοιχείων να είναι ακριβή και να αντιπροσωπεύουν την πραγματικότητα, ενώ κάθε αλλαγή τους να είναι αποτέλεσμα εξουσιοδοτημένης ενέργειας) και για τα *εγκλήματα της διαθεσιμότητας (availability) των δεδομένων και των συστημάτων* (ως διαθεσιμότητα νοείται η ιδιότητα των πόρων ενός πληροφοριακού συστήματος να καθίστανται άμεσα προσπελάσιμοι στον εκάστοτε εξουσιοδοτημένο χρήστη του συστήματος).

Η σημασία της θέσπισης των παραπάνω μέτρων κατά των

²⁹ Βλ. <http://conventions.coe.int/treaty/en/projects/cybercrime.htm> και <http://www.lawnet.gr/lawnet/eofn/2/Cybercrime.asp>

εγκλημάτων που περιγράφονται λαμβάνει την πραγματική της διάσταση, αν αναλογιστούμε ότι μέσω του διαδικτύου διακινείται πληθώρα δεδομένων άμεσα σχετιζόμενων με την προσωπική και ιδιωτική ζωή των χριστών του διαδικτύου ή και μη χρηστών (π.χ. ηλικία, θρήσκευμα, αριθμοί πιστωτικών καρτών). Αποτελεί, λοιπόν, αναφαίρετο δικαίωμα του καθενός να απαιτήσει τη μη διαρροή τέτοιου είδους προσωπικών δεδομένων και την ασφαλή διακίνησή τους.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης κάθε μέλος που την αποδέχεται αναλαμβάνει την υποχρέωση να ποινικοποιήσει ορισμένες συμπεριφορές που σχετίζονται με τις δραστηριότητες στο διαδίκτυο.

Πιο συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 2 της Σύμβασης κάθε μέλος υποχρεούται να λάβει νομοθετικά μέτρα για τη θεμελίωση της ειδικής υπόστασης του *εγκλήματος της παράνομης πρόσβασης (illegal access)* στις περιπτώσεις της εκ προθέσεως και χωρίς δικαίωμα πρόσβασης σε σύστημα ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Ουσιαστικός σκοπός αυτής της διάταξης είναι να ποινικοποιήσει το κοινώς λεγόμενο *hacking*, δηλαδή την παράνομη διείσδυση με διάφορους τεχνικούς τρόπους σε ξένα συστήματα. Προστατευόμενο δε έννομο αγαθό είναι η ασφάλεια του ηλεκτρονικού συστήματος, δηλαδή η πρόληψη της πρόσβασης σε ένα σύστημα από μη εξουσιοδοτημένα άτομα. Αξίζει να σημειωθεί ότι αναφορικά με τη θεμελίωση της υποκειμενικής υπόστασης απαιτείται η ύπαρξη άμεσου δόλου, όπως αυτός νοείται στο εσωτερικό δίκαιο κάθε κράτους μέλους³⁰.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης τα κράτη μέλη καλούνται να ποινικοποιήσουν την *αθέμιτη υποκλοπή δεδομένων ηλεκτρονικών υπολογιστών (illegal interception)* από, προς ή εντός ενός συστήματος υπολογιστών. Η διάταξη αυτή βρίσκει εφαρμογή σε κάθε μορφής υποκλοπή ηλεκτρονικών δεδομένων που διακινούνται στο διαδίκτυο με το πρωτόκολλο μεταφοράς αρχείων (File Transfer Protocol), το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail) και με άλλες παρόμοιες υπηρεσίες του διαδικτύου. Προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και την ασφάλεια των τηλεπικοινωνιών στο διαδίκτυο. Και για την πλήρωση της υποκειμενικής υπόστασης αυτού του εγκλήματος απαιτείται - όπως και για το έγκλημα παράνομης πρόσβασης - το στοιχείο του άμεσου δόλου.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 της Σύμβασης κάθε κράτος μέλος δεσμεύεται να λάβει τα απαραίτητα νομοθετικά μέτρα, προκειμένου

³⁰ Στην ελληνική έννομη τάξη υπάρχει ήδη τέτοια αντίστοιχη διάταξη και συγκεκριμένα το άρθρο 370Γ παρ. 2 ΠΚ.

να καθιερώσει ως ποινικό αδίκημα την *επέμβαση σε ηλεκτρονικά δεδομένα (data interference)*, η οποία αναλύεται στην άνευ δικαιώματος καταστροφή (damaging), διαγραφή (deletion), φθορά (deterioration), μεταβολή (alteration) ή απόκρυψη (suppression) δεδομένων.³¹ Ο σκοπός της διάταξης αυτής είναι να προστατεύσει τα δεδομένα και τα προγράμματα των ηλεκτρονικών υπολογιστών από κάθε εξωτερική επέμβαση (interference) στον υλικό φορέα τους. Η υλική ακεραιότητα και η λειτουργία των δεδομένων και των ηλεκτρονικών προγραμμάτων είναι, λοιπόν, το προστατευόμενο έννομο αγαθό³². Και στην περίπτωση αυτών των αδικημάτων, όπως και πριν απαιτείται η συνδρομή του άμεσου δόλου (πρόθεση).

Στη συνέχεια της διάρθρωσης της Σύμβασης και συγκεκριμένα στο άρθρο 5 υπαγορεύεται η ποινικοποίηση της *επέμβασης σε σύστημα*³³ (*system interference*), η οποία τελείται με την εκ προθέσεως και άνευ δικαιώματος παρακώλυση της λειτουργίας ενός συστήματος υπολογιστών μέσω της εισαγωγής (inputting), μεταφοράς (transmitting), καταστροφής (damaging), διαγραφής (deleting), φθοράς (deterioration), μεταβολής (alteration) ή απόκρυψης (suppression) ηλεκτρονικών δεδομένων. Με τη διάταξη αυτή ποινικοποιείται το κοινά λεγόμενο computer sabotage (δολιοφθορά ηλεκτρονικού υπολογιστή).

Στο άρθρο 6 της Σύμβασης κάθε κράτος μέλος αναλαμβάνει την υποχρέωση να ποινικοποιήσει την *κατάχρηση των υπηρεσιών του διαδικτύου (misuse of devices)*, νοώντας την εκ προθέσεως και χωρίς δικαίωμα παραγωγή, πώληση, προετοιμασία για χρήση, εισαγωγή, διανομή ή με οποιοδήποτε τρόπο διάθεση μιας συσκευής, συμπεριλαμβανομένου και προγράμματος υπολογιστή που έχει σχεδιαστεί ή προσαρμοστεί με σκοπό τη διάπραξη οποιουδήποτε αδικήματος των άρθρων 2 έως 5 της Σύμβασης.

Επιπλέον, τα κράτη καλούνται με την υπογραφή της Σύμβασης να θεσπίσουν ειδικές ποινικές διατάξεις για εγκλήματα σχετιζόμενα με υπολογιστές (computer related offences) και συγκεκριμένα αυτά της πλαστογραφίας και της απάτης. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται για τα εγκλήματα που σχετίζονται με το περιεχόμενο

³¹ Ως δεδομένο νοείται σύμφωνα με το πρώτο άρθρο της Σύμβασης η οιαδήποτε αναπαράσταση γεγονότων, πληροφοριών ή εννοιών σε μορφή πρόσφορη προς επεξεργασία σε ηλεκτρονικό σύστημα, συμπεριλαμβανομένου και ενός κατάλληλου προγράμματος για την εκτέλεση μιας λειτουργίας.

³² Παραπλήσιο αδίκημα μ' αυτό που περιγράφεται στο άρθρο 4 της Σύμβασης είναι αυτό της φθοράς της ξένης ιδιοκτησίας του άρθρου 381 του ελληνικού ΠΚ.

³³ Σύστημα ηλεκτρονικού υπολογιστή σημαίνει σύμφωνα με το πρώτο άρθρο της Σύμβασης κάθε συσκευή ή ομάδα συσκευών που είναι εσωτερικά συνδεδεμένες μεταξύ τους ή με άλλες συσκευές, οι οποίες επεξεργάζονται κατά τρόπο αυτόματο δεδομένα.

που διακινείται μέσω διαδικτύου και ειδικά σχετικά με την παιδική πορνογραφία. Παράλληλα, στη σύμβαση συμπεριλαμβάνονται διατάξεις για αδικήματα σχετικά με παραβιάσεις πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων (offences related to infringement of Copyright and related rights). Τέλος, το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει διατάξεις δογματικού ποινικού χαρακτήρα για την απόπειρα, τη συμμετοχή και την ευθύνη των νομικών προσώπων.

Στο δεύτερο μέρος του δευτέρου κεφαλαίου βρίσκονται οι διατάξεις του ποινικού δικονομικού δικαίου. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρονται σε θέματα³⁴ ταχείας διαφύλαξης αποθηκευμένων δεδομένων σε ηλεκτρονικό υπολογιστή (expedited preservation of stored computer data), ταχείας διαφύλαξης και γνωστοποίησης διακινούμενων αρχείων (expedited preservation and disclosure of traffic data), εντολής παροχής πληροφοριών (production order) έρευνας και κατάσχεσης αποθηκευμένων σε ηλεκτρονικό υπολογιστή στοιχείων (search and seizure of stored computer data), πραγματικού χρόνου συλλογής διακινούμενων δεδομένων (real-time collection of traffic data), καθώς και παγίδευσης – υποκλοπής περιεχομένου δεδομένων (interception of content data). Τέλος, στο *τρίτο μέρος* γίνεται αναφορά σε θέματα δικαιοδοσίας.

Το τρίτο κεφάλαιο περιλαμβάνει διατάξεις διεθνούς δικαστικής συνεργασίας που αναφέρονται στην έκδοση, σε γενικές αρχές σχετικά με την αμοιβαία συνδρομή, σε παροχή αυτοματοποιημένων πληροφοριών, στην ταχεία διαφύλαξη δεδομένων αποθηκευμένων σε υπολογιστή και στην ταχεία γνωστοποίηση των διαφυλαγμένων διακινούμενων δεδομένων.

Επιπρόσθετα, στις 28.1.2003 υπογράφηκε στο Στρασβούργο το συμπληρωματικό πρωτόκολλο προς συμπλήρωση της συμβάσεως της Βουδαπέστης για την αντιμετώπιση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο. Πρόκειται για το **Πρόσθετο Πρωτόκολλο της Σύμβασης**. Σ' αυτό ποινικοποιούνται πράξεις ρατσισμού και ξενοφοβίας που διαπράττονται μέσω του διαδικτύου.

3.2.3. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Διαπιστώνουμε λοιπόν από τα παραπάνω, ότι η εγκληματικότητα στο διαδίκτυο δεν είναι η εγκληματικότητα του

³⁴ Αγγελή Ι., «Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο», ΠοινΔικ 12/2001, σελ. 1219

μέλλοντος, αλλά είναι η εγκληματικότητα του παρόντος.

Δεδομένης της διαπίστωσης αυτής ο νομοθέτης καλείται να ρυθμίσει νομοθετικά το φαινόμενο κατάχρησης του διαδικτύου, αφού η προσφορά του διαδικτύου στη σύγχρονη πραγματικότητα είναι πλέον αναπόφευκτη. Στο ποινικό πεδίο η ρύθμιση αυτή πρέπει να συνίσταται στην καθιέρωση νέων αντικειμενικών υποστάσεων που να θέτουν όρια στη δραστηριοποίηση των χρηστών στο διαδίκτυο.

Το γεγονός όμως ότι οι βιοτικές σχέσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο του διαδικτύου περιλαμβάνουν στοιχεία αλλοδαπότητας καθιστά αναγκαία την εφαρμογή κανόνων διεθνούς ποινικού δικαίου. Όμως η επιλογή του εφαρμοστέου κάθε φορά δικαίου είναι από τα δυσκολότερα και τα πιο πολύπλοκα ζητήματα στο δίκαιο και έτσι αναδεικνύεται η σταδιακή ομοιογενοποίηση του δικαίου ως η μόνη συμβατή αλλά και επιβεβλημένη λύση. Παράλληλα, κατά τη θέσπιση τέτοιων διεθνών διατάξεων επιβάλλεται να λαμβάνεται υπ' όψη η ελεύθερη διακίνηση των ιδεών και οι λοιπές γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου.

Κύριο χαρακτηριστικό της Σύμβασης είναι η υποχρέωση που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη να εναρμονίσουν τις επιμέρους εθνικές ποινικές νομοθεσίες σε θέματα εγκληματικότητας στον κυβερνοχώρο, ποινικοποιώντας ορισμένες συμπεριφορές που λαμβάνουν χώρα στο διαδίκτυο και αποτελεί την πρώτη μεθοδική διεθνή απόπειρα συνολικής ρυθμίσεως της εγκληματικότητας αποκλειστικά στο διαδίκτυο. Τίθεται δε σε εφαρμογή – όπως τούτο επισημαίνεται στο άρθρο 36 – με την επικύρωση της από πέντε μέλη, τρία εκ των οποίων πρέπει να είναι μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Προς το παρόν αναμένεται, λοιπόν, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον ο ελληνικός κυρωτικός νόμος της διεθνούς σύμβασης και τα ειδικά νομοθετικά μέτρα που θα λάβει η ελληνική πολιτεία σύμφωνα με τις επιταγές της σύμβασης.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ - Ν. 2472/1997

4.1. Το νομοθετικό πλαίσιο

Το νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων τίθεται από τον Ν. 2472/1997, ο οποίος ενσωμάτωσε την Οδηγία 95/46 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Αντικείμενο του νόμου αυτού είναι η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής³⁵.

Ο Ν. 2472/1997 υιοθετεί τον ευρύ ορισμό της έννοιας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, της έννοιας της επεξεργασίας τους και της έννοιας του αρχείου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ώστε να καταλαμβάνεται κάθε είδους επεξεργασία δημόσια ή μη, αυτοματοποιημένη ή μη. Μάλιστα, η ευρύτητα με την οποία η έννοια των προσωπικών δεδομένων έχει διατυπωθεί έχει κατακριθεί με το σκεπτικό ότι ενέχει κάποια υπερβολή.

Γεννάται το ζήτημα αν ο Ν. 2472/1997 οφείλει να προστατεύει μόνο τα φυσικά πρόσωπα ή και τα νομικά πρόσωπα. Όπως και στα περισσότερα κράτη, έτσι και στην Ελλάδα, υπάρχει προστασία μόνο των φυσικών προσώπων, ενώ για περιπτώσεις για τις οποίες απαιτείται προστασία των νομικών προσώπων, αυτή θα απονεμηθεί βάσει άλλων νομικών διατάξεων. Έχει υποστηριχθεί ότι θα έπρεπε να εξεταστεί η επέκταση της προστασίας του Ν. 2472/1997 και στα νομικά πρόσωπα, διότι υπάρχουν άξια προστασίας προσωπικά δεδομένα, τα οποία δεν προϋποθέτουν ιδιότητες φυσικού προσώπου. Είναι σκόπιμο δε να τονιστεί ότι θεωρείται

³⁵ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2002 σ 24 επ.

αδικαιολόγητο να προστατεύονται τα οικονομικά συμφέροντα των φυσικών προσώπων και όχι των νομικών προσώπων³⁶. Πάντως, για την προστασία των νομικών προσώπων υπό το πλαίσιο του Ν. 2472/1997 απαιτείται νομοθετική ρύθμιση με τροποποίηση του ιδίου νόμου.

Καθιερώνεται η γνωστοποίηση κάθε επεξεργασίας ή τηρούμενου αρχείου για ορισμένες επεξεργασίες και για τα αρχεία που εμπεριέχουν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Ο Ν. 2472/1997 θεσπίζει πολλαπλές κυρώσεις, διοικητικές, ποινικές και αστικές για την περίπτωση της αθέμιτης ή της παράνομης επεξεργασίας. Τέλος σημαντικότερη καινοτομία του Ν. 2472/1997 ήταν η ίδρυση μίας ανεξάρτητης διοικητικής αρχής, της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού χαρακτήρα³⁷.

Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα διακρίνονται σε απλά και σε ευαίσθητα. Σύμφωνα με το αρ. 2 απλά δεδομένα είναι κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων, ενώ δεν λογίζονται ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα στατιστικής φύσεως συγκεντρωτικά στοιχεία, από τα οποία δεν μπορούν πλέον να προσδιορισθούν τα υποκείμενα των δεδομένων. Αντίθετα, ως ευαίσθητα δεδομένα νοούνται τα δεδομένα που αφορούν τη φυλετική ή εθνική προέλευση, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε ένωση, σωματείο και συνδικαλιστική οργάνωση, την υγεία, την κοινωνική πρόνοια και την ερωτική ζωή, καθώς και τα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες³⁸.

Ως επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θεωρείται σύμφωνα με το αρ. 2 του Ν. 2472/1997 κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιείται, από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο με ή χωρίς τη βοήθεια

³⁶ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ* 11/2002 σ 673 επ, Μήτρου Λίλιαν *Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων* οπ σ 17 επ

³⁷ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 25 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 177 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

³⁸ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 25 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 177 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ, Μήτρου Λίλιαν *Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων* οπ σ 24 επ

αυτοματοποιημένων μεθόδων και εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διατήρηση ή αποθήκευση, η τροποποίηση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, η διασύνδεση, η δέσμευση (κλείδωμα), η διαγραφή, η καταστροφή³⁹.

Αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι το σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία αποτελούν ή μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας, και τα οποία τηρούνται είτε από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο, ενώ η διασύνδεση, είναι μία μορφή επεξεργασίας που συνίσταται στη δυνατότητα συσχέτισης των δεδομένων ενός αρχείου με δεδομένα αρχείου ή αρχείων που τηρούνται από άλλον ή άλλους υπεύθυνους επεξεργασίας ή που τηρούνται από τον ίδιο υπεύθυνο επεξεργασίας για άλλο σκοπό⁴⁰. Για παράδειγμα, τα ίδια τα καταστήματα διατηρούν αρχεία τα οποία ανταλλάσσουν ή πωλούν σε άλλες επιχειρήσεις. Το αποτέλεσμα είναι η καταναλωτική συμπεριφορά του χρήστη και οι αγοραστικές του συνήθειες να παρακολουθούνται και να του αποστέλλονται κατάλληλες γι' αυτόν προσφορές από τα αγαπημένα του καταστήματα με νέα προϊόντα. Μέσω της διασύνδεσης αρχείων η όλη αυτή διαδικασία διευκολύνεται.

Θα πρέπει, ασφαλώς, να τονιστεί ότι η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι καθ' όλα νόμιμη, εφόσον τηρούνται οι προϋποθέσεις που θέτει ο Ν. 2472/1997 και η περίπτωση του συγκεκριμένου είδους της επεξεργασίας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Ν. 2472/1997.

4.2. Πεδίο εφαρμογής

Σύμφωνα με το αρ. 3 οι διατάξεις του Ν. 2472/1997 εφαρμόζονται στην εν όλω ή εν μέρει αυτοματοποιημένη επεξεργασία, καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία

³⁹ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* σπ σ 26 επ, Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ 11/2002* σ 673 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* σπ σ 176 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

⁴⁰ Τουντόπουλου Βασιλείου Δ. «Η διασύνδεση αρχείων στο Ν. 2472/1997» *ΝοΒ 1999* σ 1242 επ

δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο. Δεν εφαρμόζονται, όμως, στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η οποία πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο για την άσκηση δραστηριοτήτων αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών⁴¹.

Από την ρύθμιση αυτή του αρ. 3 προκύπτει ότι ο Ν. 2472/1997 εφαρμόζεται κατά την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τόσο στον φυσικό κόσμο, όσο και στο διαδίκτυο.

Ο Ν. 2472/1997 εφαρμόζεται σε κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, εφόσον αυτή εκτελείται είτε από υπεύθυνο επεξεργασίας ή εκτελούντα την επεξεργασία, εγκατεστημένο στην ελληνική επικράτεια ή σε τόπο, όπου βάσει του δημοσίου διεθνούς δικαίου, εφαρμόζεται το ελληνικό δίκαιο είτε από υπεύθυνο επεξεργασίας μη εγκατεστημένο στην ελληνική επικράτεια ή σε τόπο, όπου εφαρμόζεται το ελληνικό δίκαιο, όταν η επεξεργασία αφορά υποκείμενα εγκατεστημένα στην ελληνική επικράτεια. Στην δεύτερη περίπτωση, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να υποδείξει με γραπτή δήλωσή του προς την Αρχή εκπρόσωπο εγκατεστημένο στην ελληνική επικράτεια, ο οποίος καθίσταται στα δικαιώματα και υποχρεώσεις του υπευθύνου, χωρίς ο τελευταίος αυτός να απαλλάσσεται από τυχόν ιδιαίτερη ευθύνη του. Το ίδιο ισχύει και όταν ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλύπτεται από ετεροδικία, ασυλία ή άλλο λόγο που κωλύει την ποινική δίωξη⁴².

Ο Ν. 2472/1997 εφαρμόζεται, επίσης, και όταν η επεξεργασία εκτελείται από υπεύθυνο επεξεργασίας που δεν είναι εγκατεστημένος στην επικράτεια κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά τρίτης χώρας και για τους σκοπούς της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προσφεύγει σε μέσα, αυτοματοποιημένα ή όχι, ευρισκόμενα στην Ελληνική Επικράτεια, εκτός εάν τα μέσα αυτά χρησιμοποιούνται μόνο με σκοπό τη διέλευση από αυτήν. Στην περίπτωση αυτή, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να υποδείξει με γραπτή δήλωσή του προς την Αρχή εκπρόσωπο

⁴¹ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 26 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 187 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

⁴² Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 27 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 187 επ.

εγκατεστημένο στην ελληνική επικράτεια, ο οποίος υποκαθίσταται στα δικαιώματα και υποχρεώσεις του υπευθύνου, χωρίς ο τελευταίος αυτός να απαλλάσσεται από τυχόν ιδιαίτερη ευθύνη του. Το αυτό ισχύει και όταν ο υπεύθυνος επεξεργασίας καλύπτεται από ετεροδικία, ασυλία ή άλλο λόγο που κωλύει την ποινική δίωξη⁴³.

⁴³ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* σπ σ 26 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* σπ σ 187 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5.1. Προϋποθέσεις νόμιμης επεξεργασίας των απλών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Σύμφωνα με το αρ. 4 του Ν. 2472/1997 τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας πρέπει να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία εν όψει των σκοπών αυτών, να είναι συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται εν όψει των σκοπών της επεξεργασίας, να είναι ακριβή και, εφόσον χρειάζεται, να υποβάλλονται σε ενημέρωση και να διατηρούνται σε μορφή που να επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητας των υποκειμένων τους μόνο κατά τη διάρκεια της περιόδου που απαιτείται, κατά την κρίση της Αρχής, για την πραγματοποίηση των σκοπών της συλλογής τους και της επεξεργασίας τους. Μετά την παρέλευση της περιόδου αυτής, η Αρχή μπορεί, με αιτιολογημένη απόφασή της, να επιτρέπει τη διατήρηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για ιστορικούς, επιστημονικούς ή στατιστικούς σκοπούς, εφόσον κρίνει ότι δεν θίγονται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση τα δικαιώματα των υποκειμένων τους ή και τρίτων. Η τήρηση των διατάξεων της παραγράφου αυτής βαρύνει τον υπεύθυνο επεξεργασίας⁴⁴.

Στην περίπτωση κατά την οποία δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που έχουν συλλεγεί ή υφίστανται επεξεργασία, κατά παράβαση των ως άνω προϋποθέσεων, καταστρέφονται με ευθύνη του υπεύθυνου επεξεργασίας. Η Αρχή, εάν εξακριβώσει αυτεπαγγέλτως ή μετά από σχετική καταγγελία παράβαση των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου, επιβάλλει τη διακοπή της συλλογής ή της επεξεργασίας και την καταστροφή

⁴⁴ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» ΔτΑ 11/2002 σ 673 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής οπ σ 26 επ, Γέροντας Απόστολος Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων οπ σ 188 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999 σ 30 επ

των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που έχουν ήδη συλλεγεί ή τύχει επεξεργασίας⁴⁵.

Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνο όταν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει την συγκατάθεσή του, όπως σαφώς ορίζεται στην παρ. 1 του αρ 5. Ως συγκατάθεση ορίζεται από το αρ. 2 του Ν. 2472/1997 κάθε ελεύθερη, ρητή και ειδική δήλωση βουλήσεως, που εκφράζεται με τρόπο σαφή και εν πλήρη επιγνώσει, και με την οποία, το υποκείμενο των δεδομένων, αφού προηγουμένως ενημερωθεί, δέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. Η ενημέρωση αυτή περιλαμβάνει πληροφόρηση τουλάχιστον για το σκοπό της επεξεργασίας, τα δεδομένα ή τις κατηγορίες δεδομένων που αφορά η επεξεργασία, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και το όνομα, την επωνυμία και τη διεύθυνση του υπεύθυνου επεξεργασίας και του τυχόν εκπροσώπου του. Η συγκατάθεση μπορεί να ανακληθεί οποτεδήποτε, χωρίς αναδρομικό αποτέλεσμα⁴⁶.

Ως προς την έννοια της συγκατάθεσης κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν κάποιες περαιτέρω πληροφορίες. Η συγκατάθεση του υποκειμένου καθιερώνεται ως λόγος άρσης του αδίκου χαρακτήρα της προσβολής της ιδιωτικής σφαίρας. Έννομη συνέπεια της δήλωσης είναι η άρση του αδίκου και δεν διαφέρει από οποιαδήποτε άλλη συγκατάθεση σε παράνομη προσβολή. Η συγκατάθεση ως ελεύθερη και εν πλήρη επιγνώσει δεν μπορεί να είναι προϊόν απάτης, πλάνης ή απειλής. Στην περίπτωση αυτή θα εφαρμοστεί η διάταξη του αρ. 2 ιε του Ν. 2472/1997, η οποία οδηγεί σε ακυρότητα της συγκατάθεσης, ως ειδικότερη και επικρατέστερη των αρ. 140 επ ΑΚ που οδηγούν στην ακυρωσία και όχι στην ακυρότητα. Το αρ. 2 ιε του Ν.

⁴⁵ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» ΔτΑ 11/2002 σ 673 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής οπ σ 26 επ, Γέροντας Απόστολος Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων οπ σ 189 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999 σ 30 επ

⁴⁶ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής οπ σ 27 επ, Γέροντας Απόστολος Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων οπ σ 189 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999 σ 30 επ

2472/1997 εκτοπίζει τα αρ. 140 επ ΑΚ όσον αφορά τον τρόπο και την προθεσμία επέλευσης της ακυρότητας⁴⁷.

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η επεξεργασία και χωρίς τη συγκατάθεση, όταν η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκτέλεση σύμβασης, στην οποία συμβαλλόμενο μέρος είναι υποκειμένο δεδομένων ή για τη λήψη μέτρων κατόπιν αιτήσεως του υποκειμένου κατά το προσυμβατικό στάδιο, όταν η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρεώσεως του υπεύθυνου επεξεργασίας, η οποία επιβάλλεται από το νόμο, όταν η επεξεργασία είναι αναγκαία για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου, εάν αυτό τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του, η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκτέλεση έργου δημόσιου συμφέροντος ή έργου που εμπίπτει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και εκτελείται από δημόσια αρχή ή έχει ανατεθεί από αυτή είτε στον υπεύθυνο επεξεργασίας είτε σε τρίτο, στον οποίο γνωστοποιούνται τα δεδομένα, καθώς και όταν η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του έννομου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα και υπό τον όρο ότι τούτο υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες αυτών⁴⁸.

Ενδιαφέρουσα είναι η πρώτη περίπτωση ιδίως για την έξυπνη κάρτα. Η περίπτωση αυτή δίδει το δικαίωμα σε ένα πιστωτικό ίδρυμα να συλλέγει και να επεξεργάζεται τα προσωπικά δεδομένα του κατόχου της κάρτας, με το σκοπό να προβαίνει στην καταχώρηση στοιχείων των συναλλαγών του, όπως η ημερομηνία και ο τόπος της συναλλαγής, το ονοματεπώνυμο του προμηθευτή, το είδος και η αξία του αγαθού ή της υπηρεσίας. Το ίδιο ισχύει και για την επεξεργασία δεδομένων και στοιχείων απαραίτητων για την έκδοση των μηνιαίων αναλυτικών λογαριασμών χρέωσης της κάρτας⁴⁹. Στην

⁴⁷ Χριστοδούλου Κωνσταντίνου Ν. «Προς μία επανεξέταση της έννοιας της δικαιοπραξίας; Το παράδειγμα της συγκατάθεσης του υποκειμένου στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του» *ΔιΜΕΕ 2005* σ 357 επ

⁴⁸ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔιΑ 11/2002* σ 673 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 29 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 190επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

⁴⁹ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 29 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από*

περιπτώσεις αυτές, επειδή εντάσσονται στην εξαίρεση, σύμφωνα με την οποία η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκτέλεση σύμβασης, στην οποία συμβαλλόμενο μέρος είναι υποκείμενο δεδομένων ή για τη λήψη μέτρων κατόπιν αιτήσεως του υποκειμένου κατά το προσυμβατικό στάδιο, το πιστωτικό ίδρυμα δύναται να προβαίνει νομίμως σε επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του κατόχου της κάρτας και πελάτη του χωρίς την πρότερη συγκατάθεσή του. Θα πρέπει δε να τονιστεί ότι στην ευρεία αυτή εξαίρεση μπορούν να ενταχθούν πάρα πολλές περιπτώσεις επεξεργασίας δεδομένων, αποδυναμώνοντας το προστατευτικό πεδίο του Ν. 2472/1997.

5.2. Νόμιμη τήρηση αρχείου απλών δεδομένων

Σύμφωνα με το αρ. 6 για την νόμιμη τήρηση αρχείου απλών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να γνωστοποιήσει εγγράφως στην Αρχή τη σύσταση και λειτουργία αρχείου ή την έναρξη της επεξεργασίας.

Με τη γνωστοποίηση της προηγούμενης παραγράφου ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει απαραίτητως να δηλώνει το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία ή τον τίτλο του και τη διεύθυνσή του. Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν είναι εγκατεστημένος στην ελληνική επικράτεια ή σε τόπο όπου εφαρμόζεται το ελληνικό δίκαιο, θα πρέπει επιπροσθέτως να δηλώνεται το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία ή ο τίτλος και η διεύθυνση του εκπροσώπου του στην Ελλάδα⁵⁰

Ο υπεύθυνος της επεξεργασίας οφείλει, επίσης, να δηλώσει την διεύθυνση όπου είναι εγκατεστημένο το αρχείο ή ο κύριος εξοπλισμός που υποστηρίζει την επεξεργασία, την περιγραφή του σκοπού της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιέχονται ή πρόκειται να περιληφθούν στο αρχείο, το είδος των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υφίστανται ή πρόκειται να υποστούν

την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων οπ σ 190 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

⁵⁰ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 29 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 190 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ, Μήτρου Λίλιαν «Τεχνολογία και προστασία προσωπικών δεδομένων» οπ σ 206 επ

επεξεργασία ή περιέχονται ή πρόκειται να περιληφθούν στο αρχείο, το χρονικό διάστημα για το οποίο προτίθεται να εκτελεί την επεξεργασία ή να διατηρήσει το αρχείο, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών στους οποίους ανακοινώνει ή ενδέχεται να ανακοινώνει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, τις ενδεχόμενες διαβιβάσεις και το σκοπό της διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε τρίτες χώρες και τα βασικά χαρακτηριστικά του συστήματος και των μέτρων ασφαλείας του αρχείου ή της επεξεργασίας⁵¹.

Τα στοιχεία της προηγούμενης παραγράφου καταχωρίζονται στο Μητρώο Αρχείων και Επεξεργασιών που τηρεί η Αρχή, ενώ κάθε μεταβολή των άνωθεν περιγραφέντων στοιχείων πρέπει να γνωστοποιείται εγγράφως και χωρίς καθυστέρηση από τον υπεύθυνο στην Αρχή⁵².

5.3. Η νόμιμη επεξεργασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων

Θα πρέπει να τονιστεί ότι ο κανόνας είναι η απαγόρευση της επεξεργασίας των ευαίσθητων δεδομένων, ενώ κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η επεξεργασία. Εξάλλου, τα ευαίσθητα δεδομένα αφορούν ζητήματα υγείας, κοινωνικής πρόνοιας, φυλετικής και εθνικής προέλευσης και ερωτικής ζωής.

Κατά κανόνα λοιπόν, απαγορεύεται η συλλογή και η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, όμως κατ' εξαίρεση επιτρέπεται καθώς και η ίδρυση και λειτουργία σχετικού αρχείου, ύστερα από άδεια της Αρχής, όταν συντρέχουν μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες προϋποθέσεις. Όταν το υποκείμενο δίνει τη γραπτή συγκατάθεσή του, εκτός εάν η συγκατάθεση έχει αποσπασθεί με τρόπο που αντίκειται στο νόμο ή τα χρηστά ήθη ή όταν νόμος ορίζει ότι η συγκατάθεση δεν αίρει την απαγόρευση. Η επεξεργασία είναι αναγκαία για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου, εάν τούτο

⁵¹ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* σπ σ 29 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* σπ σ 190 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

⁵² Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* σπ σ 29 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* σπ σ 190 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του⁵³.

Στην περίπτωση αυτή εντάσσεται η αποδοχή από το ίδιο το άτομο να γίνεται χρήση των ευαίσθητων προσωπικών του δεδομένων μέσω της συγκατάθεσής του. Ενδιαφέρον είναι το ζήτημα αν μπορεί να δώσει την γραπτή του συγκατάθεση μέσω εγγράφων ΓΟΣ και ειδικά στις συναλλαγές μέσω διαδικτύου μέσω ηλεκτρονικού έγγραφο με ασφαλή διάταξη υπογραφής. Ο Ν. 2472/1997 απαιτεί ιδιωτικό έγγραφο και το έγγραφο με ασφαλή διάταξη υπογραφής του ΠΔ 150/2001 αυτό ακριβώς είναι. Η συγκατάθεση πρέπει να είναι ρητή, σαφής και ειδική και άρα η περίπτωση συγκατάθεσης μέσω ΓΟΣ είναι προβληματική. Αποφασιστικής σημασίας θα είναι η διατύπωση του τυχόν εκ μέρους του υπευθύνου της επεξεργασίας προδιατυπωμένου εγγράφου προς συγκατάθεση⁵⁴. Φυσικά στην πράξη ακόμη και για τα ευαίσθητα δεδομένα παρουσιάστηκαν περιπτώσεις κατά τις οποίες το υποκείμενο του δικαιώματος υπέγραψε ένα χαρτί χωρίς να γνωρίζει το περιεχόμενό του⁵⁵.

Επίσης η επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων είναι επιτρεπτή όταν αφορά δεδομένα που δημοσιοποιεί το ίδιο το υποκείμενο ή είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου ή πειθαρχικού οργάνου. Η επεξεργασία είναι επιτρεπτή και όταν αφορά θέματα υγείας και εκτελείται από πρόσωπο που ασχολείται κατ' επάγγελμα με την παροχή υπηρεσιών υγείας και υπόκειται σε καθήκον εξεμύθειας ή σε συναφείς κώδικες δεοντολογίας, υπό τον όρο ότι η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την ιατρική πρόληψη, διάγνωση, περίθαλψη ή τη διαχείριση υπηρεσιών υγείας⁵⁶.

Η επεξεργασία είναι επιτρεπτή όταν εκτελείται από Δημόσια Αρχή και είναι αναγκαία είτε για λόγους εθνικής ασφάλειας είτε για την εξυπηρέτηση των αναγκών

⁵³ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 30 επ

⁵⁴ Χριστοδούλου Κωνσταντίνου Ν. «Προς μία επανεξέταση της έννοιας της δικαιοπραξίας; Το παράδειγμα της συγκατάθεσης του υποκειμένου στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του» *ΔιΜΕΕ 2005* σ 357 επ, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 220 επ

⁵⁵ πρβ. www.dpa.gr

⁵⁶ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 25 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

εγκληματολογικής ή σωφρονιστικής πολιτικής και αφορά τη διακρίβωση εγκλημάτων, ποινικές καταδίκες ή μέτρα ασφαλείας είτε για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας, είτε για την άσκηση δημόσιου φορολογικού ελέγχου ή δημόσιου ελέγχου κοινωνικών παροχών⁵⁷.

Η επεξεργασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων είναι, επίσης, επιτρεπτή όταν πραγματοποιείται για ερευνητικούς και επιστημονικούς αποκλειστικά σκοπούς και υπό τον όρο ότι τηρείται η ανωνυμία και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων στα οποία αναφέρονται⁵⁸.

Η Αρχή χορηγεί άδεια συλλογής και επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων, καθώς και άδεια ιδρύσεως και λειτουργίας σχετικού αρχείου, ύστερα από αίτηση του υπεύθυνου επεξεργασίας. Εφόσον η Αρχή, διαπιστώσει ότι πραγματοποιείται επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, η γνωστοποίηση αρχείου, σύμφωνα με το άρθρο 6 του παρόντος νόμου, επέχει θέση αιτήσεως για επιχορήγηση άδειας. Η Αρχή μπορεί να επιβάλλει όρους και προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότερη προστασία του δικαιώματος ιδιωτικής ζωής των υποκειμένων ή τρίτων. Πριν χορηγήσει την άδεια, η Αρχή καλεί σε ακρόαση τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκπρόσωπό του και τον εκτελούντα την επεξεργασία. Η άδεια αυτή εκδίδεται για ορισμένο χρόνο, ανάλογα με το σκοπό της επεξεργασίας. Μπορεί να ανανεωθεί ύστερα από αίτηση του υπεύθυνου επεξεργασίας. Η άδεια αυτή πρέπει απαραίτητως να περιέχει τα στοιχεία της παρ. 5 του αρ. 7⁵⁹.

Όμως, στο αρ. 7Α ορίζονται οι περιπτώσεις για τις οποίες είναι δυνατόν ο υπεύθυνος επεξεργασίας να απαλλάσσεται από την υποχρέωση γνωστοποίησης του αρ. 6 και από την

⁵⁷ Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2003 σ 31 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 30 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

⁵⁸ Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 65 επ , Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 31 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

⁵⁹ Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 73 επ

υποχρέωση λήψης άδειας του αρ. 7 του παρόντος. Δεν απαλλάσσονται από την υποχρέωση γνωστοποίησης οι ασφαλιστικές εταιρίες για όλους τους κλάδους ασφάλισης, οι φαρμακευτικές εταιρίες, οι εταιρίες εμπορίας πληροφοριών και τα χρηματοπιστωτικά νομικά πρόσωπα, όπως οι τράπεζες και οι εταιρίες έκδοσης πιστωτικών καρτών⁶⁰.

Ενδιαφέρουσα από τις περιπτώσεις απαλλαγής για την κάρτα υγείας και κοινωνικής ασφάλισης, είναι εκείνη του στοιχ. δ' που απαλλάσσει από την υποχρέωση γνωστοποίησης και λήψης άδειας όταν η επεξεργασία γίνεται από ιατρούς ή άλλα πρόσωπα που παρέχουν υπηρεσίες υγείας και αφορά ιατρικά δεδομένα, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεσμεύεται από το ιατρικό απόρρητο ή άλλο απόρρητο που προβλέπει νόμος ή κώδικας δεοντολογίας και τα δεδομένα δεν διαβιβάζονται ούτε κοινοποιούνται σε τρίτους. Για την εφαρμογή της παρούσας διάταξης τα δικαστήρια και οι δημόσιες αρχές δεν λογίζονται ως τρίτοι, εφόσον τη διαβίβαση ή κοινοποίηση επιβάλλει νόμος ή δικαστική απόφαση. Δεν εμπίπτουν στην απαλλαγή της παρούσας διάταξης τα νομικά πρόσωπα ή οργανισμοί που παρέχουν υπηρεσίες υγείας, όπως κλινικές, νοσοκομεία, κέντρα υγείας, κέντρα αποθεραπείας και αποτοξίνωσης, ασφαλιστικά ταμεία και ασφαλιστικές εταιρίες, καθώς και οι υπεύθυνοι επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όταν η επεξεργασία διεξάγεται στο πλαίσιο προγραμμάτων τηλεϊατρικής ή παροχής ιατρικών υπηρεσιών μέσω δικτύου⁶¹.

5.4. Διασύνδεση αρχείων

Το αρ. 8 καθορίζει το νομοθετικό πλαίσιο για την διασύνδεση αρχείων. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό διασύνδεση αρχείων επιτρέπεται μόνον υπό τους ακόλουθους όρους. Κάθε

⁶⁰ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 35 επ, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 260 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 212 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

⁶¹ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 35 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 214 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 262 επ

διασύνδεση πρέπει να γνωστοποιείται στην Αρχή με δήλωση την οποία υποβάλλουν από κοινού οι υπεύθυνοι επεξεργασίας ή ο υπεύθυνος επεξεργασίας, που διασυνδέει δύο ή περισσότερα αρχεία που εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς⁶².

Εάν ένα τουλάχιστον από τα αρχεία που πρόκειται να διασυνδεθούν περιέχει ευαίσθητα δεδομένα ή εάν η διασύνδεση έχει ως συνέπεια την αποκάλυψη ευαίσθητων δεδομένων ή εάν για την πραγματοποίηση της διασύνδεσης πρόκειται να γίνει χρήση ενιαίου κωδικού αριθμού, η διασύνδεση επιτρέπεται μόνο με προηγούμενη άδεια της Αρχής, που ονομάζεται άδεια διασύνδεσης⁶³.

Η άδεια διασύνδεσης χορηγείται ύστερα από ακρόαση των υπεύθυνων επεξεργασίας των αρχείων, μπορεί να ανανεωθεί ύστερα από αίτηση των υπεύθυνων επεξεργασίας και οφείλει να περιέχει απαραίτητως το σκοπό για τον οποίο η διασύνδεση θεωρείται αναγκαία, το είδος των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορά η διασύνδεση, το χρονικό διάστημα για το οποίο επιτρέπεται η διασύνδεση, τους τυχόν όρους και προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότερη προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών και ιδίως του δικαιώματος ιδιωτικής ζωής των υποκειμένων ή τρίτων. Οι δηλώσεις, και αντίγραφα των αδειών διασύνδεσης καταχωρίζονται στο Μητρώο Διασυνδέσεων που τηρεί η Αρχή⁶⁴.

⁶² Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ 11/2002* σ 673 επ, Τουντόπουλου Βασιλείου Δ. «Η διασύνδεση αρχείων στο Ν. 2472/1997» *ΝοΒ 1999* σ 1242 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 35 επ, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 74 και 264 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 214

⁶³ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ 11/2002* σ 673 επ, Τουντόπουλου Βασιλείου Δ. «Η διασύνδεση αρχείων στο Ν. 2472/1997» *ΝοΒ 1999* σ 1242 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 35 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 214, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 74 και 264 επ

⁶⁴ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ 11/2002* σ 673 επ, Τουντόπουλου Βασιλείου Δ. «Η διασύνδεση αρχείων στο Ν. 2472/1997» *ΝοΒ 1999* σ 1242 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 35 επ, Γέροντας

Βλέπουμε λοιπόν πως η διασύνδεση αποτελεί ουσιαστικά συσχέτιση δεδομένων που αποτελούν μέρος διαφορετικών αρχείων. Θεωρείται μία από τις πιο διαδεδομένες μορφές επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων με ιδιαίτερη δυναμική στον χρηματοοικονομικό τομέα και δη στον τομέα εκμετάλλευσης δεδομένων από έξυπνες κάρτες. Κάθε συσχέτιση δεδομένων ενός αρχείου με δεδομένα άλλου αρχείου αποτελεί διασύνδεση, όμως κάθε διασύνδεση αρχείων δεν αποτελεί κατ' ανάγκη και συσχέτιση δεδομένων, αφού η έννοια της διασύνδεσης είναι ευρύτερη από την έννοια της συσχέτισης, καθ' ότι η διασύνδεση περιλαμβάνει και την απλή δυνατότητα συσχέτισης, χωρίς η συσχέτιση να επέλθει στην πραγματικότητα, εφόσον στο στάδιο αυτό γίνεται λόγος για εν δυνάμει συσχέτιση⁶⁵.

5.5. Διασυνοριακή ροή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Κατά το αρ. 9 η διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ελεύθερη. Η διαβίβαση προς χώρα που δεν ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία έχουν υποστεί ή πρόκειται να υποστούν επεξεργασία μετά τη διαβίβασή τους, επιτρέπεται ύστερα, από άδεια της Αρχής. Η Αρχή παρέχει την άδεια μόνον εάν κρίνει ότι η εν λόγω χώρα εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας⁶⁶.

Για την επίτευξη αυτού του σκοπού η Αρχή λαμβάνει υπόψη ιδίως τη φύση των δεδομένων, τους σκοπούς και τη διάρκεια της επεξεργασίας, τους σχετικούς γενικούς και ειδικούς κανόνες δικαίου, τους κώδικες δεοντολογίας, τα μέτρα ασφαλείας για την προστασία δεδομένων προσωπικού

Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 214

⁶⁵ Τουντόπουλου Βασιλείου Δ. «Η διασύνδεση αρχείων στο Ν. 2472/1997» *ΝοΒ 1999* σ 1242 επ, Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ 11/2002* σ 673 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 214

⁶⁶ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 36 επ, Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ 11/2002* σ 673 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 217, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 75 επ

χαρακτήρα, καθώς και το επίπεδο προστασίας των χωρών προέλευσης, διέλευσης και τελικού προορισμού των δεδομένων⁶⁷.

Βλέπουμε λοιπόν πως η αρχή προσπαθεί να λάβει τα απαραίτητα μέτρα θεσπίζοντας δικλίδες ασφαλείας για τον έλεγχο της διασυννοριακής ροής δεδομένων σε χώρες εκτός της Ε.Ε.

Η διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς χώρα που δεν ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η οποία δεν εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας, επιτρέπεται κατ' εξαίρεση, με άδεια της Αρχής, εφόσον συντρέχει μία ή περισσότερες από τις κατωτέρω προϋποθέσεις. Τέτοια περίπτωση υφίσταται όταν το υποκείμενο των δεδομένων έδωσε τη συγκατάθεσή του για τη διαβίβαση, εκτός εάν η συγκατάθεση έχει αποσπασθεί με τρόπο που να αντίκειται στο νόμο ή τα χρηστά ήθη, ή όταν η διαβίβαση είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων, εφόσον αυτό τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του, για τη συνομολόγηση και εκτέλεση σύμβασης μεταξύ αυτού και του υπεύθυνου επεξεργασίας ή μεταξύ του υπεύθυνου επεξεργασίας και τρίτου προς το συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων, εφόσον το υποκείμενο τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του ή για την εκτέλεση προσυμβατικών μέτρων που έχουν ληφθεί κατ' αίτηση του υποκειμένου των δεδομένων⁶⁸.

Η διαβίβαση είναι, επίσης, επιτρεπτή όταν η διαβίβαση είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση εξαιρετικής ανάγκης και τη διαφύλαξη υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος, ιδίως για την εκτέλεση συμβάσεων συνεργασίας με δημόσιες Αρχές της άλλης χώρας, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας παρέχει επαρκείς

⁶⁷ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» ΔτΑ 11/2002 σ 673 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 37, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 217 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

⁶⁸ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» ΔτΑ 11/2002 σ 673 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 37, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 217 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

εγγυήσεις για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των θεμελιωδών ελευθεριών και την άσκηση των σχετικών δικαιωμάτων, όταν η διαβίβαση είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον του δικαστηρίου, καθώς και η περίπτωση κατά την οποία η μετάδοση πραγματοποιείται από δημόσιο μητρώο, το οποίο κατά το νόμο προορίζεται για την παροχή πληροφοριών στο κοινό και είναι προσιτό στο κοινό ή σε κάθε πρόσωπο που αποδεικνύει έννομο συμφέρον, εφόσον στη συγκεκριμένη περίπτωση πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις για την πρόσβαση στο μητρώο⁶⁹.

Στις ανωτέρω περιπτώσεις η Αρχή ενημερώνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις αντίστοιχες Αρχές των άλλων Κρατών-Μελών, όταν θεωρεί ότι μία χώρα δεν εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας⁷⁰.

⁶⁹ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ 11/2002* σ 673 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 37 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

⁷⁰ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 37 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Τα έννομα δικαιώματα του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων συνίστανται στο δικαίωμα ενημέρωσης, στο δικαίωμα πρόσβασης, στο δικαίωμα αντίρρησης, καθώς και στο δικαίωμα προσωρινής δικαστικής προστασίας και στο δικαίωμα αίτησης υποβολής κυρώσεων, οι οποίες συνίστανται σε διοικητικές κυρώσεις, ποινικές κυρώσεις και σε αστικές κυρώσεις. Θα πρέπει να τονιστεί ότι το δικαίωμα ενημέρωσης, το δικαίωμα πρόσβασης και το δικαίωμα αντίρρησης όχι μόνο ανήκουν στον «σκληρό πυρήνα» των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αλλά αποτελούν ταυτόχρονα και θεσμικές εγγυήσεις⁷¹.

6.1. Δικαίωμα ενημέρωσης

Θα πρέπει να τονιστεί ότι το υποκείμενο δικαιωμάτων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διατηρεί πάντοτε το δικαίωμα ενημέρωσης για τα προσωπικά δεδομένα του, τα οποία υφίστανται επεξεργασίας.

Σύμφωνα με το αρ. 11 το δικαίωμα ενημέρωσης συνίσταται στα ακόλουθα. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να προβάλλει οποτεδήποτε αντιρρήσεις για την επεξεργασία δεδομένων που το αφορούν. Οι αντιρρήσεις απευθύνονται εγγράφως στον υπεύθυνο επεξεργασίας και πρέπει να περιέχουν αίτημα για συγκεκριμένη ενέργεια, όπως διόρθωση, προσωρινή μη χρησιμοποίηση, δέσμευση, μη διαβίβαση ή διαγραφή. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει την υποχρέωση να απαντήσει εγγράφως επί των αντιρρήσεων μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε ημερών. Στην απάντησή του οφείλει να ενημερώσει το υποκείμενο για τις ενέργειες στις οποίες προέβη ή, ενδεχομένως, για τους λόγους που δεν

⁷¹ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» ΔτΑ 11/2002 σ 673 επ, Μήτρου Λίλιαν Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων οπ σ 29 επ

ικανοποίησε το αίτημα. Η απάντηση σε περίπτωση απόρριψης των αντιρρήσεων πρέπει να κοινοποιείται και στην Αρχή⁷².

Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν απαντήσει εμπροθέσμως ή η απάντησή του δεν είναι ικανοποιητική, το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να προσφύγει στην Αρχή και να ζητήσει την εξέταση των αντιρρήσεών του. Εάν η Αρχή πιθανολογήσει ότι οι αντιρρήσεις είναι εύλογες και ότι συντρέχει κίνδυνος σοβαρής βλάβης του υποκειμένου από τη συνέχιση της επεξεργασίας, μπορεί να επιβάλλει την άμεση αναστολή της επεξεργασίας έως ότου εκδώσει οριστική απόφαση επί των αντιρρήσεων⁷³.

Καθένας έχει δικαίωμα να δηλώσει στην Αρχή ότι δεδομένα που τον αφορούν δεν επιθυμεί να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας από οποιονδήποτε, για λόγους προώθησης πωλήσεως αγαθών ή παροχής υπηρεσιών εξ αποστάσεως. Η Αρχή τηρεί μητρώο με τα στοιχεία ταυτότητας των ανωτέρω. Οι υπεύθυνοι επεξεργασίας των σχετικών αρχείων έχουν την υποχρέωση να συμβουλευονται πριν από κάθε επεξεργασία το εν λόγω μητρώο και να διαγράφουν από το αρχείο τους τα πρόσωπα της, τα οποία αιτούνται την μη επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων⁷⁴.

Ως προς το δικαίωμα ενημέρωσης θα πρέπει ακόμη να αναφερθεί ότι σύμφωνα με την Κανονιστική Πράξη 1/1999 της

⁷² Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 38 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 222 επ, Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 79 επ, Μήτρου Λίλιαν «Τεχνολογία και προστασία προσωπικών δεδομένων» οπ σ 207 επ

⁷³ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ 11/2002* σ 673 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 38 επ, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 79 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 222

⁷⁴ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ 11/2002* σ 673 επ, Μήτρου Λίλιαν *Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων* οπ σ 31 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 38 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 222, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 79 επ

Αρχής, όταν τα δεδομένα συλλέγονται απ' ευθείας από το υποκείμενο, η ενημέρωση γίνεται ταυτόχρονα με την συλλογή, όταν δε η συλλογή γίνεται από άλλες πηγές, η ενημέρωση γίνεται αμελλητί και πάντως πριν από οποιαδήποτε περαιτέρω χρησιμοποίηση ή επεξεργασία δεδομένων μετά την καταχώριση. Η ενημέρωση γίνεται και με την καταχώριση σε δύο εφημερίδες της Πρωτεύουσας, μία καθημερινής κυκλοφορίας και μία κυριακάτικη, που ανήκουν στις πέντε σε μεγαλύτερη κυκλοφορία εφημερίδες της Πρωτεύουσας⁷⁵.

Στην περίπτωση κατά την οποία δεν απαιτείται η συγκατάθεση του υποκειμένου, η ενημέρωση μπορεί να γίνει με τον πιο πρόσφορο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη και επαρκής πληροφόρηση του υποκειμένου. Ενδεικτικά η ενημέρωση δύναται να γίνει με ανάρτηση προειδοποιητικής πινακίδας στο χώρο της συναλλαγής, με την διάθεση έντυπου υλικού, με αναγραφή σε λογαριασμούς ή τιμολόγια, εφόσον προϋπάρχει συναλλακτική σχέση, με αναγραφή σε έντυπο αιτήσεων ή ερωτηματολόγιο, εφόσον το υποκείμενο καλείται να τα συμπληρώσει και εφόσον υπάρχει ειδική, σαφής και ευδιάκριτη επισήμανση. Η ενημέρωση στο διαδίκτυο μπορεί να γίνει με ευδιάκριτη επισήμανση στην αρχική σελίδα της ιστοσελίδας⁷⁶.

6.2. Δικαίωμα πρόσβασης

Ο Ν. 2472/1997 στο αρ. 12 καθορίζει το νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό καθένας έχει δικαίωμα να γνωρίζει εάν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν αποτελούν ή αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας. Προς τούτο, ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει υποχρέωση να του απαντήσει εγγράφως. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να ζητεί και να λαμβάνει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, χωρίς καθυστέρηση και κατά τρόπο εύληπτο και σαφή, πληροφορίες για όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν, καθώς και την προέλευσή τους, για τους σκοπούς της επεξεργασίας, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών, για την εξέλιξη της επεξεργασίας για το χρονικό διάστημα από την προηγούμενη

⁷⁵ Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 223

⁷⁶ Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 225 επ

ενημέρωση ή πληροφόρησή του, καθώς και για τη λογική της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας. Το δικαίωμα πρόσβασης μπορεί να ασκείται από το υποκείμενο των δεδομένων και με τη συνδρομή ειδικού⁷⁷.

Το δικαίωμα της πρόσβασης όπως και το δικαίωμα αντίρρησης του αρ. 13 ασκούνται με την υποβολή της σχετικής αίτησης στον υπεύθυνο της επεξεργασίας και ταυτόχρονη καταβολή χρηματικού ποσού, το ύψος του οποίου, ο τρόπος καταβολής του και κάθε άλλο συναφές ζήτημα ρυθμίζονται με απόφαση της Αρχής. Το ποσό αυτό επιστρέφεται στον αιτούντα εάν το αίτημα διόρθωσης ή διαγραφής των δεδομένων κριθεί βάσιμο είτε από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας είτε από την Αρχή, σε περίπτωση προσφυγής του σε αυτήν. Ο υπεύθυνος έχει υποχρέωση στην περίπτωση αυτή να χορηγήσει στον αιτούντα, χωρίς καθυστέρηση δωρεάν και σε γλώσσα κατανοητή, αντίγραφο του διορθωμένου μέρους της επεξεργασίας που τον αφορά⁷⁸.

Ως προς το δικαίωμα πρόσβασης, πρέπει να αναφερθεί ότι εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν απαντήσει εντός δεκαπέντε ημερών ή εάν η απάντησή του δεν είναι ικανοποιητική, το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να προσφύγει στην Αρχή. Στην περίπτωση κατά την οποία ο υπεύθυνος επεξεργασίας αρνηθεί να ικανοποιήσει το αίτημα του ενδιαφερομένου, κοινοποιεί την απάντησή του στην Αρχή και ενημερώνει τον ενδιαφερόμενο ότι μπορεί να προσφύγει σε αυτήν.

⁷⁷ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔιΑ 11/2002* σ 673 επ, Μήτρου Λίλιαν «Τεχνολογία και προστασία προσωπικών δεδομένων» οπ σ 207 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 38 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 232, Τουντόπουλος Βασίλειος «Το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου των δεδομένων» *ΤοΣ 1999* σ 21 επ, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 80 επ

⁷⁸ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔιΑ 11/2002* σ 673 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 39 επ, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 80 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 232, Τουντόπουλος Βασίλειος «Το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου των δεδομένων» *ΤοΣ 1999* σ 21 επ

6.3. Δικαίωμα αντίρρησης

Σύμφωνα με το αρ. 13 το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να προβάλλει οποτεδήποτε αντιρρήσεις για την επεξεργασία δεδομένων που το αφορούν. Οι αντιρρήσεις απευθύνονται εγγράφως στον υπεύθυνο επεξεργασίας και πρέπει να περιέχουν αίτημα για συγκεκριμένη ενέργεια, όπως διόρθωση, προσωρινή μη χρησιμοποίηση, δέσμευση, μη διαβίβαση ή διαγραφή. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει την υποχρέωση να απαντήσει εγγράφως επί των αντιρρήσεων μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε ημερών. Στην απάντησή του οφείλει να ενημερώσει το υποκείμενο για τις ενέργειες στις οποίες προέβη ή, ενδεχομένως, για τους λόγους που δεν ικανοποίησε το αίτημα. Η απάντηση σε περίπτωση απόρριψης των αντιρρήσεων πρέπει να κοινοποιείται και στην Αρχή, για να μπορεί εν συνεχεία το υποκείμενο των δεδομένων να προσφύγει σ' αυτή⁷⁹.

Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν απαντήσει εμπροθέσμως ή η απάντησή του δεν είναι ικανοποιητική, το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να προσφύγει στην Αρχή και να ζητήσει την εξέταση των αντιρρήσεών του. Εάν η Αρχή πιθανολογήσει ότι οι αντιρρήσεις είναι εύλογες και ότι συντρέχει κίνδυνος σοβαρής βλάβης του υποκειμένου από τη συνέχιση της επεξεργασίας, μπορεί να επιβάλλει την άμεση αναστολή της επεξεργασίας έως ότου εκδώσει οριστική απόφαση επί των αντιρρήσεων⁸⁰.

⁷⁹ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ* 11/2002 σ 673 επ, Μήτρου Λίλιαν *Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων* οπ σ 31 επ, Μήτρου Λίλιαν «Τεχνολογία και προστασία προσωπικών δεδομένων» οπ σ 207 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 39 επ, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 80 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 232, Τουντόπουλος Βασίλειος «Το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου των δεδομένων» *ΤοΣ* 1999 σ 21 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία «Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου τους» *Αρμεν* 2005 σ 137 επ

⁸⁰ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ* 11/2002 σ 673 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 39 επ, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι*

Καθένας έχει δικαίωμα να δηλώσει στην Αρχή ότι δεδομένα που τον αφορούν δεν επιθυμεί να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας από οποιονδήποτε, για λόγους προώθησης πωλήσεως αγαθών ή παροχής υπηρεσιών εξ αποστάσεως. Η Αρχή τηρεί μητρώο με τα στοιχεία ταυτότητας των ανωτέρω. Οι υπεύθυνοι επεξεργασίας των σχετικών αρχείων έχουν την υποχρέωση να συμβουλευονται πριν από κάθε επεξεργασία το εν λόγω μητρώο και να διαγράφουν από το αρχείο τους τα πρόσωπα της παραγράφου αυτής⁸¹.

Αξίζει να γίνει και η σύνδεση ανάμεσα στο δικαίωμα αντίρρησης και την ελευθέρως ανακλητή συγκατάθεση. Κατά το αρ. 2ια η συγκατάθεση είναι ελευθέρως ανακλητή, όμως σύμφωνα με το αρ. 13, όπως ήδη αναφέρθηκε, πρακτικά η ανάκληση της συγκατάθεσης ασκείται μέσω του δικαιώματος αντίρρησης και η ανάκληση αυτή γίνεται αποδεκτή στις περιπτώσεις που ορίζει το αρ. 13. Φαίνεται, λοιπόν, να υπάρχει μία εσωτερική αντίφαση στο σύστημα που οδηγεί σε αντινομία, με τελικό αποτέλεσμα η συναίνεση να μην ανακαλείται ελευθέρως, αλλά μόνο για σπουδαίο λόγο, την συνδρομή του οποίου θα πρέπει να ελέγξει η Αρχή⁸².

6.4. Δικαίωμα προσωρινής δικαστικής προστασίας

Το αρ. 14 διέπει τα σχετικά με το δικαίωμα της δικαστικής προστασίας. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό καθένας

συνέπειές της οπ σ 80 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 232, Τουντόπουλος Βασίλειος «Το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου των δεδομένων» *ΤοΣ* 1999 σ 21 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία «Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου τους» *Αρμεν* 2005 σ 137 επ

⁸¹ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ* 11/2002 σ 673 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* οπ σ 40 επ, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* οπ σ 80 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* οπ σ 232, Τουντόπουλος Βασίλειος «Το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου των δεδομένων» *ΤοΣ* 1999 σ 21 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία «Ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου τους» *Αρμεν* 2005 σ 137 επ

⁸² Χριστοδούλου Κωνσταντίνου Ν. «Προς μία επανεξέταση της έννοιας της δικαιοπραξίας; Το παράδειγμα της συγκατάθεσης του υποκειμένου στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του» *ΔιΜΕΕ* 2005 σ 357 επ

έχει δικαίωμα να ζητήσει από το αρμόδιο κάθε φορά δικαστήριο την άμεση αναστολή ή μη εφαρμογή πράξης ή απόφασης που τον θίγει, την οποία έχει λάβει διοικητική αρχή ή νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο αποκλειστικά με αυτοματοποιημένη επεξεργασία στοιχείων, εφόσον η επεξεργασία αυτή αποβλέπει στην αξιολόγηση της προσωπικότητάς του και ιδίως της αποδοτικότητάς του στην εργασία, της οικονομικής φερεγγυότητάς του, της αξιοπιστίας του και της εν γένει συμπεριφοράς του. Το δικαίωμα αυτό μπορεί να ικανοποιηθεί και όταν δεν συντρέχουν οι λοιπές ουσιαστικές προϋποθέσεις της προσωρινής δικαστικής προστασίας, όπως προβλέπονται κάθε φορά⁸³. Το δικαίωμα αυτό είναι ασφαλώς μια θεσμική κατοχύρωση για τον πολίτη ο οποίος μπορεί να προστρέξει στην δικαιοσύνη ζητώντας την άμεση προστασία του όσον αφορά στην επεξεργασία προσωπικών του στοιχείων.

⁸³ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔιΑ* 11/2002 σ 673 επ, Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* σπ σ 40 επ, Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων* σπ σ 234, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* σπ σ 81επ και 272 επ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε.

Μία διαφορετική μορφή αρχείου που αποθηκεύει προσωπικά δεδομένα, αποτελεί η ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ.

Η ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ ιδρύθηκε το 1997 αποτελεί μία υπηρεσία οικονομικών πληροφοριών και έχει ως σκοπό την ενίσχυση της ασφάλειας των τραπεζικών συναλλαγών και την προστασία της εμπορικής πίστης. Το Αρχείο Δεδομένων της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ, περιέχει πληροφορίες για τις καταγγελίες των καταναλωτικών δανείων, τις ακάλυπτες επιταγές που σφραγίστηκαν και δεν πληρώθηκαν κατά την εμφάνιση προς πληρωμή στην τράπεζα, τις συναλλαγματικές που δεν πληρώθηκαν κατά την λήξη τους, τις αιτήσεις πτωχεύσεως, τις διαταγές πληρωμής, τους επισπευδόμενους πλειστηριασμούς και τα προγράμματα αυτών, τις κατασχέσεις και επιταγές, τις υποθήκες και τις προσημειώσεις υποθηκών, καθώς και τις εξαλείψεις τους και διοικητικές κυρώσεις για τις παραβάσεις της φορολογικής νομοθεσίας⁸⁴.

Η Αρχή Προστασίας δεδομένων έκρινε την επεξεργασία βάσει των κανόνων κατηγοριοποίησης της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ απολύτως αναγκαία προς την εξυπηρέτηση του σκοπού της ελαχιστοποίησης των κινδύνων από την σύναψη πιστωτικών συμβάσεων με αφερέγγυα πρόσωπα. Η επεξεργασία των δεδομένων επιτρέπεται μάλιστα και χωρίς την συγκατάθεση του υποκειμένου, εφόσον αυτό ενημερωθεί (αρ. 11 παρ 1 και 24 παρ 3 του Ν. 2472/1997), σύμφωνα με τις αρχές της προσφορότητας και της αναλογικότητας⁸⁵.

Όμως, αποδέκτες των δεδομένων αυτών δικαιολογούνται να είναι μόνο τράπεζες, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, εταιρείες διαχείρισης πιστωτικών καρτών, πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και χρηματοδοτικής μίσθωσης, καθώς και φορείς του δημοσίου τομέα⁸⁶. Μάλιστα τέθηκαν και οι όροι για την νόμιμη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τη

⁸⁴ Βουτσαρά Άννα «Διατραπεζικό Σύστημα Τειρεσίας – Εγγραφή και διαγραφή από την μαύρη λίστα» *Συνήγορος Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2002* σ 360 επ

⁸⁵ Παπαϊωάννου Γεωργίου Ν. «Νομικά ζητήματα προστασίας του καταναλωτή από την χρήση των τραπεζικών καρτών» *ΧρΙΔ 2002* σ 103 επ

⁸⁶ Αποφάσεις 109/31-3-99 και 523/19-10-1997 εις Παπαϊωάννου Γεωργίου Ν. «Νομικά ζητήματα προστασίας του καταναλωτή από την χρήση των τραπεζικών καρτών» *ΧρΙΔ 2002* σ 103 επ, [πρβ. www.dpa.gr](http://www.dpa.gr)

διαπίστωση πιστοληπτικής ικανότητας. Έτσι, η επεξεργασία είναι νόμιμη, εφόσον υπάρχει συγκατάθεση, κατ' εξαίρεση δε και χωρίς συγκατάθεση όταν η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του νόμιμου συμφέροντος, το οποίο υπερέχει προφανώς του συμφέροντος του υποκειμένου, δεδομένου ότι δεν θίγεται ουσιωδώς, σε βαθμό που να δικαιολογείται απαγόρευση της επεξεργασίας και μόνο όταν δεν προσβάλλονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες του υποκειμένου⁸⁷.

Η διαγραφή από το αρχείο της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ για χρέος από πιστωτική κάρτα που δεν έχει πληρωθεί και έχει καταγγελθεί η σύμβαση από την εκδότρια της κάρτας τράπεζα, επιτυγχάνεται εφόσον γίνει συμπλήρωση της καταγγελίας με την έκδοση «τακτοποιήθηκε» υπό την αυτονόητη προϋπόθεση ότι ο υπόχρεος εξόφλησε το χρέος του και η τράπεζα προτείνει στην ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ την διαγραφή του κατόχου της κάρτας από το αρχείο της μετά από αίτησή του στην τράπεζα. Όταν λάβει χώρα η διαγραφή για τον ίδιο τον κάτοχο της πιστωτικής κάρτας, τότε διαγράφεται και το όνομα του εγγυητή του⁸⁸.

7.1. Προσωπικά δεδομένα και διαδίκτυο

Όπως αναφέραμε νωρίτερα ο Ν. 2472/1997 εφαρμόζεται και στην αυτοματοποιημένη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία πραγματοποιείται και στο διαδίκτυο.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η εμπορευματοποίηση των ανταλλασσόμενων δεδομένων και η αύξηση των δυνατοτήτων και πιθανοτήτων εκμετάλλευσής τους κορυφώθηκε όταν το διαδίκτυο κατέστη πραγματική αγορά, διότι πλέον οι χρήστες του δικτύου των δικτύων δεν είναι ποτέ μόνοι, αφού παρακολουθούνται από τους ανιχνευτές - «cookies». Ποτέ άλλοτε η συμπεριφορά των ατόμων δεν ήταν υπό παρακολούθηση και δεν καταγραφόταν τόσο συστηματικά⁸⁹. Η προβληματική αυτή είχε διαφανεί ήδη από νωρίς από τα πρώτα χρόνια εμφάνισης των ηλεκτρονικών υπολογιστών και της

⁸⁷ Απόφαση 050/20-1-2000 της Αρχής εις Παπαϊωάννου Γεωργίου Ν. «Νομικά ζητήματα προστασίας του καταναλωτή από την χρήση των τραπεζικών καρτών» *ΧρΙΔ 2002* σ 103 επ, [πρβ. www.dpa.gr](http://www.dpa.gr)

⁸⁸ Βουτσαρά Άννα «Διατραπεζικό Σύστημα Τειρεσίας – Εγγραφή και διαγραφή από την μαύρη λίστα» *Συνήγορος Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2002* σ 360 επ

⁸⁹ Σημίτης Σπύρος «Νομικό και πολιτικό πλαίσιο της προστασίας των προσωπικών πληροφοριών και της ιδιωτικής σφαιρας» www.lawnet.gr/lawnet/eofn/2/nom_pol.asp

δυνατότητας διασύνδεσής τους μέσω δικτύων και κατόπιν του διαδικτύου⁹⁰.

Εξάλλου, ο αυξανόμενος όγκος των επεξεργαζόμενων προσωπικών πληροφοριών δεν διευρύνει μόνο τις ενδεχόμενες πρωτεύουσες ή δευτερεύουσες χρήσεις τους από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, αλλά προοδευτικά μετατρέπει βάσεις δεδομένων φτιαγμένες για τους σκοπούς ιδιωτικών επιχειρήσεων σε πιθανούς πληροφοριοδότες των δημοσίων οργάνων⁹¹.

Ειδικά για τα cookies αξίζει να αναφερθεί ότι αποτελεί αυτοεγκαθιστώμενο αρχείο λογισμικού, που δημιουργείται από ένα διακομιστή διαδικτύου και αποθηκεύονται στον σκληρό δίσκο του ηλεκτρονικού υπολογιστή του χρήστη, συχνά εν αγνοία του ενώ πρόσβαση σε αυτά έχει μόνο ο συγκεκριμένος διακομιστής. Πρόκειται για κρυπτογραφημένα δεδομένα που μπορούν να περιλαμβάνουν όλες τις πληροφορίες για την επίσκεψη σε μία ιστοσελίδα. Όταν ο χρήστης εισέρχεται στο διακομιστή ενός ηλεκτρονικού καταστήματος, ο τελευταίος αναζητεί και λαμβάνει τις πληροφορίες που εμπεριέχονται στα cookies και έτσι ο χρήστης δεν χρειάζεται να επαναπληκτρολογεί όλες τις πληροφορίες, έτσι τα cookies διευκολύνουν τον χρήστη. Όμως, καταγράφουν όλες τις κινήσεις του χρήστη, μελετούν τις καταναλωτικές του συνήθειες, επεξεργάζονται τα προσωπικά του δεδομένα, με σκοπό

⁹⁰ Μαρίνου Τάσου *Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και το δίκαιο – Informatique juridique* Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα Αθήνα 1980 σ 61 επ

⁹¹ Σταθόπουλου Μικ. «Η χρήση προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ ελευθεριών των κατόχων τους και ελευθεριών των υποκειμένων τους» *NoB 2000* σ 197 επ, Σημίτης Σπ. «Νομικό και πολιτικό πλαίσιο της προστασίας των προσωπικών πληροφοριών και της ιδιωτικής σφαιρας» οπ, Αυγουστιανάκης Μικ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων - προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο *ΔιΑ Νο 11/2001* σ 673 επ, Μήτρου Λίλιαν «Τεχνολογία και προστασία προσωπικών δεδομένων» οπ σ 197 επ, Αλεξανδροπούλου - Αιγυπτιάδου Ε. *Ζητήματα από το Δίκαιο πληροφορικής* οπ σ 22 επ, Τουντόπουλου Βασιλείου «Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των τηλεπικοινωνιών - η προσαρμογή του ελληνικού δικαίου στην Οδηγία 97/66/ΕΚ» *ΔΕΕ 2000* σ 475 επ, Καρακώστας Ι. *Δίκαιο & Internet* οπ σ 152 επ, Αραβαντινού Βασιλείου Θ. *Η προστασία προσωπικού χαρακτήρα από την αθέμιτη επεξεργασία τους με ηλεκτρονικό υπολογιστή - Συμβολή στην Δικαιοκυβερνητική* Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Κομοτηνή 1997 σ 12 επ, Γέροντα Αποστόλη *Πληροφορική και Δίκαιο - συλλογή μελετών* (με πρόλογο Γιώργου Κασσιμάτη) Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Κομοτηνή 1990 σ 15 επ, Καλαντζή Αλέξανδρου Κ. «Η προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων» *NoB 1996* σ 314 επ

⁹¹ Καραγιάννη Βασίλη Σ. «Η νομική προστασία της ηλεκτρονικής ανταλλαγής δεδομένων» *ΔΕΕ 2000* σ 25 επ, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. «Τα νομικά ζητήματα της ηλεκτρονικής ανταλλαγής δεδομένων» οπ *ΕΕμπΔ 1997* σ 250

δημιουργία προσωποποιημένων διαφημίσεων – προσφορών που αποστέλλονται με την μορφή της εμπορικής επικοινωνίας. Στο βαθμό που τα cookies διευκολύνουν τις συναλλαγές λόγω της ταχύτητας και της ασφάλειας η χρήση τους είναι θεμιτή. Όταν όμως χρησιμοποιούνται ως μέσο συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων ή ως μέσο διευκόλυνσης τη εμπορικής επικοινωνίας χωρίς την συναίνεση του χρήστη είναι παράνομη⁹².

Θα πρέπει, λοιπόν, να γίνεται αυστηρότερη εφαρμογή του Ν. 2472/1997 περί προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως τροποποιήθηκε από τον Ν. 2774/1999. Ο Ν. 2774/1999 ενσωμάτωσε την Οδηγία 97/66/ΕΚ που συμπλήρωσε την Οδηγία 95/46/ΕΚ⁹³. Το νομικό αυτό πλαίσιο προβλέπει αυξημένη προστασία του χρήστη του Διαδικτύου από την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων. Όμως, ενώ για παράδειγμα απαγορεύεται η αποστολή cookies⁹⁴ ή μηνυμάτων spamming⁹⁵ στην ηλεκτρονική διεύθυνση του χρήστη, στην πράξη η απαγόρευση αυτή δεν τηρείται. Αρκεί μία και μόνη περιήγηση στο Διαδίκτυο για να πείσει για του λόγου το αληθές.

ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Είναι γεγονός πως με το Ν. 2472/1997 η Χώρα μας ανταποκρίθηκε στις σύγχρονες απαιτήσεις των καιρών, θεσπίζοντας παράλληλα κανόνες για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Ουσιαστικά ο νόμος 2472/97 αποτελεί την πρώτη σημαντική προσπάθεια στην Ελλάδα για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων για την προστασία από την επεξεργασία προσωπικών

⁹² Ιγγλέση – Δελούκα Κορνηλία «Η προστασία του καταναλωτή από την άμεση διαφήμιση στο διαδίκτυο» *ΔιΜΕΕ 2004* σ 485 επ

⁹³ αντί πολλών Καρακώστας Ι. *Δίκαιο & Internet* σπ σ 152 επ, Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. «Δημοσιοποίηση και διαβίβαση προσωπικών δεδομένων μέσω του Διαδικτύου – Οι συνέπειες από την πρόσφατη νομολογία του ΔΕΚ» *ΔιΜΕΕ 2004* σ 498 επ

⁹⁴ Καραδημητρίου Κοσμά Α. «Νομικά διλήμματα στην κοινωνία της πληροφορίας:πόσο κινδυνεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα από τις νέες τεχνολογίες;» *Αρμεν 2001* σ 901 επ, Μήτρου Λίλιαν *Το Δίκαιο στην κοινωνία της πληροφορίας* σπ σ 35 επ, Γιαννόπουλος Γ. *Ροή πληροφοριών στο Διαδίκτυο* σπ σ 127 επ και 153 επ

⁹⁵ Κόμνιος Κομνηνός Γ. «Η ανεπιθύμητη εμπορική ηλεκτρονική αλληλογραφία (spamming)» *ΕπισκεΔ 2002* σ 1006 επ, Αλεξανδρίδου Ελίζα «Ηλεκτρονικό εμπόριο και προστασία του καταναλωτή» σπ σ 23 επ, Μικρουλέα Αλεξάνδρας Π. «Δίκαιο της διαφήμισης και Internet» *ΔΕΕ 2001* σ 1091 επ, Γιαννόπουλος Γ. *Ροή πληροφοριών στο Διαδίκτυο* σπ σ 124 επ

δεδομένων· ταυτόχρονα ο Έλληνας νομοθέτης συμμορφώθηκε προς την αντίστοιχη κοινοτική οδηγία 95/46 που προέβλεπε τη θέσπιση ενός σύγχρονου πλαισίου προστασίας προσωπικών δεδομένων προκειμένου να διασφαλίζεται η ιδιωτική ζωή του υποκειμένου των δεδομένων από αθέμιτες παραβιάσεις καθώς και το δικαίωμα στην πληροφόρηση το οποίο κατοχυρώνεται σε εθνικά κείμενα όπως στο Ελληνικό Σύνταγμα (Άρθρο 5Α) καθώς και στη διεθνή έννομη τάξη (Άρθρο 10 § 1 ΕΣΔΑ).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - Α' ΜΕΡΟΥΣ

- Αγγελή Ι., «Διαδίκτυο (internet) και ποινικό δίκαιο – Έγκλημα στον κυβερνοχώρο (Cybercrime-Internet Crime)», ΠοινΧρ Ν/2000, σελ. 675 κε
- Αγγελή Ι., «Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο (Convention on Cyber-crime), ΠοινΔικ 12/2001, σελ. 1218 κε
- Αγγελή Ι., «Το νομικό πλαίσιο για την ασφάλεια του κυβερνοχώρου κατά το ελληνικό δίκαιο», ΠοινΔικ 12/2001, σελ. 1293 κε
- Αργυρόπουλος Α.Δ., «Ηλεκτρονική εγκληματικότητα», Εγκληματολογικά 19, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001
- Βασιλάκη Ε., «Καταχρήσεις των νέων μέσων τηλεπικοινωνίας και θέματα ποινικής τους καταστολής – Προετοιμάζοντας το Ποινικό Δίκαιο του 21^{ου} αιώνα» στο Ν. Κουράκη (εκδ. επιμ.) Αντεγκληματική Πολιτική II, εκδ. Αντ. Ν.Σάκκουλα, 2000
- Γέροντα Α., «Πληροφορική και Δίκαιο», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1991
- Καρακώστα Ι., «Δίκαιο και Internet – Νομικά ζητήματα του διαδικτύου», κδ. Π.Ν. Σάκκουλας, 2003.
- Καρακώστα Ι., «Το δίκαιο του Internet (Νομική αντιμετώπιση του διαδικτύου)», ΝοΒ 1998, σελ. 1172 κε
- Κιούπη Δ., «Αλλοίωση ηλεκτρονικών δεδομένων και αθέμιτη πρόσβαση σε ηλεκτρονικά δεδομένα – Κενά και αδυναμίες της ποινικής νομοθεσίας», Υπεράσπιση 2000, σελ. 959 κε
- Κιούπης Δ., «Ποινικό Δίκαιο και Internet», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1999
- Μυλωνόπουλος Χρ., «Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές και Ποινικό Δίκαιο», Ποινικά 33, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1991
- Μυλωνόπουλος Χρ., «Ποινικό Δίκαιο – ειδικό μέρος», εκδ. Π.Ν. Σάκκουλας, 2001
- Μυλωνόπουλος Χρ., «Συστηματική Ερμηνεία του Ποινικού Κώδικα (άρθρο 16)», εκδ. Π. Σάκκουλα, 1997
- Νούσκαλης Γ., «Απάτη με ηλεκτρονικό υπολογιστή (H/Y): Το παρελθόν και το μέλλον του 386^A ΠΚ, ιδίως υπό το πρίσμα των εξελίξεων στο Συμβούλιο της Ευρώπης και στην Ευρωπαϊκή Ένωση», ΠοινΔικ 2/2003, σελ. 178 κε

ΣΧΕΤΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ΑΠ 2087/2003 ΠοινΔικ 12/2005 σελ. 450 εκ
- ΑΠ 1310/2001, ΠοινΧρ ΝΒ/2002, σελ. 528 κε
- ΑΠ 1152/1999, ΠοινΧρ Ν/2000, σελ. 597 κε
- ΑΠ 1277/1998, ΠοινΧρ ΜΘ/1999, σελ. 697 κε
- ΑΠ 1270/1993, ΠοινΧρ ΜΓ', σελ. 1023 κε
- ΑΠ (Συμβ.) 1246/1990, ΠοινΧρ ΜΑ', σελ. 538 κε
- Πλημ.Καρδ. 80/1968, ΠοινΧρ ΙΗ', σελ. 436 κε
- ΜονΠρ(Ασφ.μ.) 2439/1995, ΝοΒ 1996, σελ. 237 κε
- ΒουλΣυμβΠλημΘεσ 1653/2001, Αρμ 2002, σελ. 776 κε

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - Β' ΜΕΡΟΥΣ

- ♦ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου Ευγενία *Ζητήματα από το Δίκαιο της Πληροφορικής* Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2002, σ. 25 επ.
- ♦ Αυγουστιανάκης Μιχ. Κ. «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων – Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο» *ΔτΑ 11/2002* σ 673 επ
- ♦ Αραβαντινού Βασιλείου Θ. *Η προστασία προσωπικού χαρακτήρα από την αθέμιτη επεξεργασία τους με ηλεκτρονικό υπολογιστή - Συμβολή στην Δικαιοκυβερνητική* Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Κομοτηνή 1997, σ. 12 επ.
- ♦ Βουτσαρά Άννα «Διατραπεζικό Σύστημα Τειρεσίας – Εγγραφή και διαγραφή από την μαύρη λίστα» *Συνήγορος Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2002* σ 360 επ
- ♦ Γέροντας Απόστολος *Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων - μία συμβολή στην ερμηνεία του Ν. 2472/ 1997 «προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»* Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Κομοτηνή 2002
- ♦ Ιγγλεζάκης Ιωάννης Δ. *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων και οι συνέπειές της* Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2003
- ♦ Καλαντζή Αλέξανδρου Κ. «Η προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων» *ΝοΒ 1996* σ 314 επ
- ♦ Καραδημητρίου Κοσμά Α. «Νομικά διλήμματα στην κοινωνία της πληροφορίας:πόσο κινδυνεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα από τις νέες τεχνολογίες;» *Αρμεν 2001* σ 901 επ
- ♦ Καρακώστας Ιωάννης Κ. *Δίκαιο & Internet* Νομικά ζητήματα του Διαδικτύου β' έκδοση Εκδόσεις Δίκαιο & Οικονομία Π. Ν. Σάκκουλας Αθήνα 2003, σ. 12 επ.
- ♦ Μαρίνου Τάσου *Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και το δίκαιο – Informatique juridique* Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα Αθήνα 1980, σ. 61 επ.
- ♦ Μήτρου Λίλιαν «Τεχνολογία και προστασία προσωπικών δεδομένων» εις *7ο Συνέδριο Ελλήνων Εμπορικόλογων-Η εφαρμογή της σύγχρονης τεχνολογίας στο Εμπορικό Δίκαιο* Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα - Κομοτηνή 1998 σ 193 επ

- ♦ Σημίτης Σπύρος «Νομικό και πολιτικό πλαίσιο της προστασίας των προσωπικών πληροφοριών και της ιδιωτικής σφαίρας» www.lawnet.gr/lawnet/eofn/2/nom_pol.asp
- ♦ Σιούλης Χρήστος Ε. «Περιεχόμενο και εφαρμογή του Ν 2472/1997» *Συνήγορος Ιούλιος – Αύγουστος 1999* σ 30 επ
- ♦ Τουντιόπουλου Βασιλείου Δ. «Η διασύνδεση αρχείων στο Ν. 2472/1997» *ΝοΒ 1999* σ 1242 επ
- ♦ Χριστοδούλου Κωνσταντίνου Ν. «Προς μία επανεξέταση της έννοιας της δικαιοπραξίας; Το παράδειγμα της συγκατάθεσης του υποκειμένου στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του» *ΔίΜΕΕ 2005* σ 357 επ